

UNIVERSIDAD CATÓLICA DE VALENCIA

“San Vicente Mártir”

**LA PILOTA VALENCIANA A BELLREGUARD: UNA PROPOSTA
DIDÀCTICA**

Trabajo de Fin de Grado en CC de la Actividad Física y el Deporte

Presentat per:

D. JOSEP RAIMON AVARGUES MARTÍNEZ

Tutoritzat per:

Dra. Dña. YOLANDA MORENO SIGÜENZA

Torrent, a 24 de Juny de 2016

ÍNDIX DEL TFG

RESUMEN.....	5
RESUM.....	5
ABSTRACT.....	5
PRÒLEG	6
1. INTRODUCCIÓ	9
1.1. CONTEXTUALITZACIÓ	10
2. OBJECTIUS DEL TFG	13
Objectius Generals	13
Objectius Específics	13
3. COMPETÈNCIES DEL TFG	15
Competències Generals.....	15
Competències Específiques.....	15
4. METODOLOGIA	17
4.1. CRONOGRAMA	17
4.2. FULL DE RUTA	17
4.3. RECERCA I INFORMACIÓ	18
LLIBRES (TABLA).....	18
5. ANTECEDENTS PILOTA VALENCIANA A BELLREGUARD	19
6. INSTAL·LACIONS	23
6.1. Trinquet	25
6.1.1. Història trinquet bellreguardí	25
7. CLUB	26
8. ESCOLA DE PILOTARIS	26
9. MODALITATS	28
10. JUSTIFICACIÓ DE LA IMPORTÀNCIA DE LA P.V. A L'ÀMBIT EDUCATIU	31
11. PROPOSTA DIDÀCTICA.....	35
11.1. Descripció i justificació de la U.D.....	35

11.2.	Requisits curriculars de l'àrea per a la Unitat Didàctica	36
11.3.	Metodologia	39
	Estratègia de la pràctica	39
	Estil d'aprenentatge.....	40
11.4.	Temporalització	40
11.5.	AVALUACIÓ EDUCATIVA DE LA PROPOSTA DIDÀCTICA	62
	Avaluació Inicial	62
	Avaluació Continua.....	62
	Avaluació Final	62
12.	DISCUSSIÓ	65
13.	CONCLUSIONS.....	67
14.	ANNEXOS.....	69
	ANNEX I	69
	JUGADORS BELLREGUARDINS	69
	ANNEX II.....	90
	NOTICIES RELLEVANTS	90
15.	BIBLIOGRAFÍA	91

RESUMEN

Mi TFG se fundamenta en el estudio cronológico de la pelota valenciana en la localidad de Bellreguard. He optado por una propuesta didáctica para que de esta forma, a través de una serie de actividades, el alumnado de los centros educativos de la localidad tenga una primera toma de contacto con el deporte autóctono. Para ello hemos utilizado una serie de manuales, páginas webs y artículos que, junto con la información recogida de las entrevistas personales, nos han aportado toda la información necesaria para poder tener una base científica desde la que partir para llevar a cabo la susodicha propuesta.

Palabras clave: Pelota Valenciana, Bellreguard, Propuesta didáctica, Centro educativos, Educación Física.

RESUM

El meu TFG es fonamenta en l'estudi cronològic de la pilota valenciana en la localitat de Bellreguard. He optat per una proposta didàctica per a que d'aquesta forma, a través d'una sèrie d'activitats, l'alumnat dels centres educatius de la localitat tinga una primera presa de contacte amb l'esport autòcton. Per a fer-ho possible, hem utilitzat una sèrie de manuals, pàgines webs i articles que, junt amb la informació recollida de les entrevistes personals, ens han aportat tota la informació necessària per a poder tindre una base científica des de la que partir per a dur a terme la susdita proposta.

Paraules clau: Pilota Valenciana, Bellreguard, Proposta didàctica, Centres Educatius, Educació Física.

ABSTRACT

My TFG is based on chronological study of valencian ball in the town of Bellreguard. I have decided for a didactic proposal because, throughout of several activities, student body of schools could have a first contact with native sport. For that, we have used a number of manuals, websites and articles, along with information gathered from personal interviews, we have provided all the information necessary to have a scientific base for starting to carry out the above proposal.

Key words: Valencian Ball, Bellreguard, Didactic proposal, Schools, Physical Education.

PRÒLEG

De raspall; no de raspallada

Si acceptem la premissa que qualsevol acció corporifica un pensament formal, conscient o inconscient, de l'individu, l'existència d'un treball final de grau sobre la pilota valenciana ha de significar, necessàriament, el compromís del seu autor amb l'aspecte vertebrador de la cultura popular i la innegociable riquesa que aporta a la societat.

Josep Raimon presenta en aquest treball, específicament, la proposta d'una unitat didàctica per a quart de primària amb els objectius de l'aproximació de l'alumnat de Bellreguard al raspall, modalitat de pilota per excel·lència en les terres meridionals al Xúquer, el coneixement de la història de la pilota en la localitat i la justificació de la importància de la pilota valenciana a l'àmbit educatiu. El gran encert de la proposta didàctica rau en la metodologia participativa que submergeix de ple a l'alumne en el joc, garantint la màxima de Dewey de *no pot existir una immensa activitat intel·lectual sense una franca activitat corporal*. Hagués estat fàcil tractar de justificar la importància de la pilota brandint la idea raimoniana, *qui perd els orígens perd la identitat*; Josep Raimon, emperò, prefereix, com un perit de l'*storytelling* aprofitar totes les ferramentes disponibles perquè la seua unitat didàctica es transforme en un transport emocional per als alumnes tot situant-los en el paper de protagonistes d'una història inacabada de garanteix la implicació dels diferents sistemes –cognitius, emocionals i físics– en l'aprenentatge que vol transmetre.

He volgut titular aquest pròleg “De raspall; no de raspallada” que sintetitza la meua idea sobre la feina de Josep Raimon. Cal conèixer el context per desxifrar el significat escaient de la locució “de raspallada” i no obstant cap de les accepcions pot ser aplicada, com es pot observar, al present Treball de Fi de Grau.

Podem emprar *De raspallada* per descriure una feina mal feta o feta sense ganes. No és, en aquest sentit, un treball fet de raspallada, ans el contrari, ja que assoleix els objectius plantejats a l'inici aportant innovacions pedagògiques que contribueixen a la immersió de l'alumne en el món del raspall, com ara el sistema de qualificacions basats en les puntuacions de la pilota.

De raspallada també es pot emprar per definir el resultat d'una empresa com superficial. Tampoc és, en aquest sentit, un treball fet de raspallada; sols cal mirar l'annex sobre els jugadors de raspall per veure la minuciositat de la seua recerca i la quantitat de material que disposa per recolzar

l'afirmació sobre el pes del raspall a Bellreguard.

De raspallada, encara, significa aconseguir un èxit de manera casual. Finalment ni en aquesta accepció hom pot considerar el TFG de Josep Raimon un text de raspallada. Per una banda acabe d'apuntar la minuciositat del seu treball; per altra banda, si recordem que em fet esment que qualsevol acció corporifica un pensament formal, no podem dir que la realització d'aquesta unitat didàctica haja estat fruit d'una idea peregrina sinó del pensament mesurat i arriscat d'identificar la necessitat de portar a l'escola la transmissió d'allò que de manera natural hauria d'ocórrer en contextos informals i la capacitat per trobar la manera per fer-ho.

Aquest pensament el veig sustentant en la cita d'Andrés Estellés, el fill del forner que feia versos, que tanca el treball de Josep Raimon: *assumiràs la veu d'un poble i seràs per sempre poble*.

Voldria acabar aquest text introductori, tornant-li clara la seua invitació a prologar, amb altres versos, de Riba, i encoratjar-lo a continuar, en la seua incorporació al món laboral, pel mateix camí que demostra en aquest TFG:

*l'esperança meravellosa traspasa,
crida, més real que la tenebra o l'estel.*

Pau Rodríguez Sánchez - Campos, Llicenciat en Psicologia

Universidad
Católica
de Valencia
San Vicente Mártir

Josep Raimon Avargues Martínez
Treball de Final de Grau

1. INTRODUCCIÓ

He elegit com a tema principal del meu treball “LA PILOTA VALENCIANA A BELLREGUARD: UNA PROPOSTA DIDÀCTICA” perquè em pareix molt interessant extraure informació i aprendre coneixements sobre la pilota, al mateix temps que li done una via d'eixida a què es conega molt més la tradició, els costums i la història de la pilota i el raspall bellreguardins.

A banda d'això, cal que esmente que aquest TFG naix d'un treball bibliogràfic de pilota valenciana realitzat amb Lluís Ramos i Santamaria a l'assignatura de Jocs i Esports Autòctons, i que ara he emprat per a realitzar una proposta didàctica.

D'altra banda, aquesta informació la utilitzaré per a realitzar posteriorment una proposta didàctica per als alumnes del centres educatius del poble ja que la importància que posseeix el raspall en el trinquet de la localitat no es veu reflectida en cap àmbit de la vida diària, i m'agradaria incentivar-la tal com mereix.

Per tant, començaré explicant quins seran els principals aspectes que destacaré – al llarg del treball – per a que tots els continguts extrets puguin estar elaborats de la millor forma per a que l'anomenada unitat didàctica tinga una base documental important des de la que partir.

Aleshores, els elements estructurals del treball – relacionats amb la pilota valenciana de Bellreguard i, la posterior aplicació d'aquest contingut específic dins de la proposta didàctica – són:

- La història de la pilota valenciana (P.V. a partir d'ara).
 - La història de la P.V. a Bellreguard.
 - La història de les instal·lacions i el trinquet de Bellreguard: localització, distribució de l'espai, gestió dels diferents trinqueters, història anterior al trinquet, etc.
 - Les modalitats practicades a Bellreguard de caràcter professional: el Raspall i l'Escala i Corda.
 - El club i l'escola de pilotaris: gestió i organització d'entrenaments, afiliació, partides, etc.
 - Els pilotaris més rellevants de la història de la P.V. a Bellreguard (Annex I).
 - Notícies rellevants del món de la P.V. a Bellreguard (Annex II).
- Justificació de realitzar una unitat didàctica de P.V. en l'àmbit educatiu.

- La proposta d'unitat didàctica a 4rt de Primària del CEIP Gregori Mayans i Ciscar.

Per últim pense que, davant l'escassetat de fonts bibliogràfiques, puc ajudar – amb la realització del treball i la unitat didàctica – a que la història de la pilota del meu poble tinga una bona i major base bibliogràfica d'on podran extraure i tindre al seu abast les futures generacions més informació sobre la pilota d'abans i d'aquests anys de Bellreguard.

1.1. CONTEXTUALITZACIÓ

Bellreguard és un municipi valencià de la comarca de La Safor que està situat a la plana al·luvial de la Llacuna, a l'Horta de Gandia i al sud de la ciutat, entre les estribacions de la serra Gallinera i la mar Mediterrània. El nombre d'habitants censats són, segons INE (2015), un total de 4.623.

A més el terme de Bellreguard està dividit, pel municipi de Miramar, en dues parts: el poble i la platja. El nucli costaner, al qual s'accedeix a través de la carretera comarcal CV-673, duplica la seua població a l'estiu.

Pel que fa al nucli municipal, aquest torna a estar dividit en dues parts per la carretera N-332 la qual el creua de nord a sud. Aquesta carretera serveix per comunicar la localitat bellreguardina amb els municipis de Gandia, l'Alqueria de la Comtessa i Palmera. Aquestes dos últimes formen amb el municipi una conurbació.

Il·lustració 1. Bellreguard
(Google Maps, 2016)

Bellreguard té un origen musulmà i se la coneixia com Sotaia perquè és el nom del barranc que creua el poble. Posteriorment, caigué en mans – a l'any 1485 fins al segle XIX – del ducat de Pere Lluís de Borja, el futur Alexandre VI. Durant aquest ducat es té constància de que apareix el mot de Bellreguard en els escrits municipals.

Bellreguard va aconseguir la seua independència de Gandia al 1574. Tanmateix, l'expulsió imprevista dels moriscos va provocar un greu descens demogràfic, passant de 81 a 52 llars (Ajuntament de Bellreguard, 2016).

Segons les dades de l'Ajuntament de Bellreguard (2016), l'economia del poble sempre ha sigut predominantment agrícola:

- Als s. XVI i XVII es cultivava canyamel, arribant a ser un gran centre sucrer.
- Als s. XVIII i XIX es cultivava la morera i la vinya.

- Fins que al segle XX es va establir fins ara, el cultiu del taronger.
- La indústria actual del municipi són fàbriques o magatzems de manipulació de la taronja. Encara que existeixen altres empreses de mobles i alcohol però amb un nombre menor.

Pel que fa a la política, el poble té una història marcadament d'esquerres. Actualment, la corporació municipal o Ple de l'ajuntament està format per 11 regidors: 5 del Partit Popular, 4 del Partit Socialista del País Valencià-PSOE i 2 de Compromís. Tanmateix, és un govern d'esquerres perquè les esquerres s'han aliat (Viquipèdia, 2016).

Universidad
Católica
de Valencia
San Vicente Mártir

Josep Raimon Avargues Martínez
Treball de Final de Grau

2. OBJECTIUS DEL TFG

Objectius Generals

1. Conèixer i indagar en la història de la pilota valenciana de Bellreguard.
2. Realitzar una proposta didàctica de pilota valenciana en un centre educatiu.
3. Promoure la pràctica de pilota valenciana, dins del currículum d'Educació Física, al CEIP Gregori Mayans i Ciscar.
4. Justificar la importància de la pilota valenciana a l'àmbit educatiu.

Objectius Específics

1. Catalogar i descriure les modalitats de P.V. de Bellreguard.
2. Cercar fonts bibliogràfiques sobre la P.V. a Bellreguard.
 - 2.1. Cercar fonts bibliogràfiques de transmissió oral i escrita.
3. Realitzar una proposta didàctica d'Educació Física – sense dur-la a terme – en el CEIP Gregori Mayans i Ciscar de Bellreguard.
 - 3.1. Planificar i dur a terme activitats dirigides al treball de la modalitat de raspall en l'alumnat de 4rt de Primària.
4. Conscienciar de la importància que posseeix la pilota valenciana en l'àmbit educatiu.
 - 4.1. Elements de nivell social i afectiu (valors de cavallers).
 - 4.2. Elements motrius.
 - 4.3. Elements psicomotrius.

Universidad
Católica
de Valencia
San Vicente Mártir

Josep Raimon Avargues Martínez
Treball de Final de Grau

3. COMPETÈNCIES DEL TFG

Competències Generals

- a) Comprendre la literatura científica en llengua anglesa i en altres llengües de presència significativa en l'àmbit científic mitjançant una correcta gestió de la informació. (1)
- b) Saber aplicar les tecnologies de la informació i comunicació (TIC). (2)
- c) Desenvolupar competències per a la resolució de problemes a través de la presa de decisions. (3)
- d) Ser capaç de realitzar raonaments crítics utilitzant els coneixements adquirits. (7)
- e) Conèixer i actuar dins dels principis ètics necessaris per al correcte exercici professional. (9)
- f) Ser capaç d'aplicar els coneixements teòrics en la pràctica. (13)
- g) Conocer otras culturas y costumbres y ser capaz de adaptar su actividad a ellas. (17)

Competències Específiques

- a) Conèixer i valorar els efectes que té la pràctica habitual d'activitat física en el seu desenvolupament personal i la millora de la salut. (5)
- b) Desenvolupar les actituds de cooperació i respecte, valorant els aspectes de relació que tenen les activitats físiques. (6)
- c) Transmetre/comprendre informació, coneixements, opinions a altres persones/audiències mitjançant noves tecnologies tant en llengua estrangera com en la pròpia. (17)
- d) Saber aplicar les tecnologies de la informació i comunicació (TIC) a l'àmbit de les CC. de l'Activitat Física i l'Esport. (19)

Universidad
Católica
de Valencia
San Vicente Mártir

Josep Raimon Avargues Martínez
Treball de Final de Grau

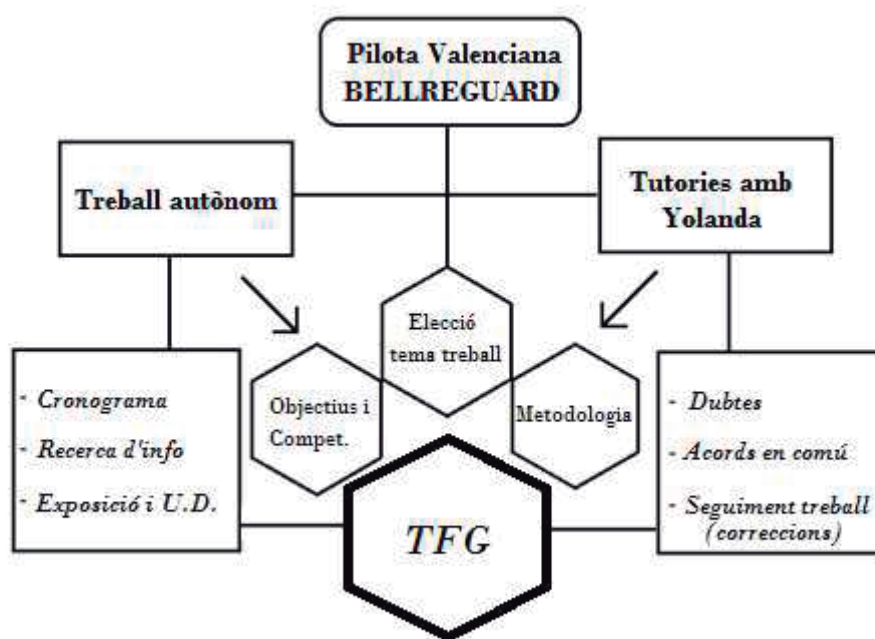
4. METODOLOGIA

4.1. CRONOGRAMA

Taula 1. Cronograma de tasques

Tasca	Abril	Maig	Juny
<i>Elecció tema treball</i>	X		
<i>Redacció objectius</i>	X		
<i>Redacció competències</i>	X		
<i>Recerca i compilació d'informació oral i escrita</i>	X	X	X
<i>Fotografies del TFG</i>		X	

4.2. FULL DE RUTA

Il·lustració 2. Full de ruta del treball

4.3. RECERCA I INFORMACIÓ

LLIBRES (TABLA)

Taula 2. Llibres utilitzats per al treball

Autor/s	Títol	Any	Recerca	Dia de cerca
Juan Antonio Torres Cremades i Miquel Escrivà Gregori	<i>El joc de pilota a Bellreguard "una història de val i quinze"</i>	2014		12/4/2016
D.Vicente Cremades Marco su hermano Francisco S.l.	<i>Memorias de "Don Vicente", "El Blanquet" cura valenciano "pelotari" la República y la Guerra Civil</i>	1996		20/4/2016
Evaristo Morant Marco	<i>Monografia Geohistòrica de Bellreguard</i>	1997		21/4/2016
Manolo Conca Pavia, Gabriel Garcia Frasset, Toni Gimeno Salom, Frederic Llopis Bauset, Jordi Naya Noguerols, Vicent Pérez Bernabeu	<i>La pilota valenciana: unitat didàctica</i>	2002		28/5/2016
Daniel Martos García i Guillem Torrent i Benavent	<i>Pilota valenciana: propostes didàctiques per ensenyar i aprendre el nostre joc</i>	2011		28/5/2016
Victor Agulló Calatayud, Gregorio González Alcaide i Javier Gómez Ferri	<i>La pilota valenciana: pràctica, ciència i codi</i>	2016		29/5/2016
Frederic Llopis i Bauset	<i>El joc de Pilota Valenciana</i>	1999		29/5/2016
Victor Labrado	<i>No mataràs</i>	2015		30/5/2016

5. ANTECEDENTS PILOTA VALENCIANA A BELLREGUARD

Els antecedents de la pilota bellreguardina es remunten a innumerables civilitzacions que practicaren la pilota i les seues modalitats amb diferent propòsit cadascuna (civilitzacions) d'aquestes.

Aleshores parlant del nostre territori europeu i mediterrani, devem parlar de les cultures grecoromana, oriental i musulmana com aquells pobles que tingueren una influència directa tant en les tradicions, costums i pràctiques d'oci com en el joc de la pilota.

La primera notícia escrita que ens parla dels primers jocs de pilota correspon a l'obra d'Homer, l'Odissea, tot i que la relació d'aquell joc amb la nostra forma de jugar es molt remota. De fet, els grecs entenien el joc de pilota basat en el ritme i la dansa, seguint una melodia i, per tant, és molt diferent al joc de pilota actual (Llopis i Bauset, 1999, p.3).

Tanmateix, la informació més àmplia que ens ha arribat ha estat la de l'escriptor llatí Marcial als seus Epigrames (1761). Així, Marcial distingia quatre tipus de pilota: follis, trigonalis, paganica i harpestum. A continuació, s'esmenten cadascuna d'aquestes, descrites per (Llopis i Bauset, 1999, p. 5):

- Follis: pilota grossa i d'aire que s'utilitzava a les termes i que devia ser colpejada amb el puny tancat o el braç.
- Trigonalis: rep aquest nom ja que intervenien tres jugadors, que es llançaven la pilota d'uns als altres formant un triangle.
- Paganica: constituïda per una pilota menuda, dura i molt difícil de jugar.
- L'harpestum: era un joc practicat amb una pilota més menuda que la paganica, en un terreny delimitat per dues ratlles i dividit en dues parts per una central (1976). L'objectiu era impedir que la pilota arribara a les ratlles dels extrems. A més, s'ha fet referència al fet que la pilota sempre es jugava a ran de terra i, podria ser aquest, l'antecedent del raspall, tot i que caldria una informació molt més precisa per defensar aquesta hipòtesi.

La *feninde* d'origen clàssic fou el primer joc que jugant-se a Grècia es pareixia més a una de les modalitats actuals de la pilota valenciana, les llargues. Mentrestant a la Roma clàssica, la pilota comença a evolucionar promovent l'aparició de quatre noves modalitats que el seu nom responia al nom que rebia el tipus de pilota: la follis, la trigonalia, la paganica i l'harpestum (Torres i Escrivà, 2014, p. 7). La última d'aquestes, segons Llorenç Millo (1976), citat per Torres i Escrivà (2014, p. 7), fou l'antecedent de la modalitat de raspall que es disputa actualment al trinquet "El Zurdo" de

Bellreguard.

D'altra banda arribem al segle XV on la pilota o *jeu de paume* es reglamenta a França gràcies a Lluís XI que va veure que la noblesa sentia fervor per practicar-la.

Posteriorment, front a la duresa de la pilota durant les partides, s'introdueixen pales o raquetes per a que eixe inconvenient desaparega. Així el joc de la pilota comença a desaparèixer de terres franceses fins al punt que hi ha un canvi de costums que la relega, així com la resta de jocs rucs, a l'ostracisme de la noblesa que es decanta per jocs més delicats (Torres i Escrivà, 2014, p. 9).

Pel que fa al context espanyol, Torres i Escrivà (2014, p. 9) parlen de l'existència d'un document i unes Etimologies d'Isidor de Sevilla entre el segles VI-VII ens mostren que els cortesans de Vitòria i Sevilla, ensenyats pels presoners, jugaven a pilota.

Tanmateix, segons l'edat dels gravats i documents recollits al llarg del temps s'ha vist que la pilota espanyola i francesa tenen un origen igual d'antic, encara que a Espanya no tingué fou tant rellevant ni promogué tant tractats com a França (Torres i Escrivà, 2014, p. 9).

Pel que fa a la corona catalano - aragonesa, els autors expliquen la pilota estava molt estesa per terres valencianes, balears i catalanes. Concretament el joc de la pilota té el seu origen des del principi de la conquesta de Jaume I, i va gaudir d'una prompta acceptació i difusió entre els valencians, ja que trobem referències al joc de pilota en documents del segle XIII i a la segona meitat del segle XIV, en els Sermons de Sant Vicent (Llopis i Bauset, 1999, p. 13).

La dada curiosa és que l'evolució de la nostra pilota va anar lligada paral·lelament a la conquesta de nous territoris, fent-se cada vegada més popular i gaudint de més protecció reial. La "Placeta del jugador de pilota" localitzada a Alcoi és un bon exemple de que es jugava a pilota després de l'assetjament a la ciutat al 1276 (Torres i Escrivà, 2014, p. 9).

Segons Torres i Escrivà (2014, p.10), al segle XIV (durant la denominació de Regne de València) la pilota era practicada tant per nobles com per esclaus, fet que va originar que s'estengué en la societat.

A 3 quilòmetres de Bellreguard, la cort gandiana del duc Alfons el Vell jugava a la pilota com un entreteniment del fill i els néts, segons demostren les despeses dels anys 1379 i 1380. La seua condició de popularitat va arribar a ser tant gran que fou prohibida a les ciutats de València, Castelló, Alcoi i Gandia perquè la seua pràctica alterava l'ordre públic:

"Del joch de pilota. – Ara ojats que us fan saber los honrats justicies, jurats e prohoms consellers de la Ciutat que el Consell daquela per ço car per ocasio dels jochs deius escrit se

seguien diverses blasfèmies en ofensa de Nostre Senyor Deu e del sants e diverses injurries de paraula e fet a les gents anants e stants per los carrers e plaçes de la Ciutat ha novellament establet e vedat que alcuna persona o estranya de qualsevol estament, condició o ley sia de edat o de deu anys a ensus no gos ne presumisca jugar dyins los murs de la dita ciutat a jochs de pilota arruladiça sots pena de XX morabatins dor per cascuna vegada que contrafara. E se sera algu que la dita pena pagar no puxa sera mes en presó e correra la Ciudad ab açot sens tota gracia e remey” (Torres i Escrivà, 2014, p. 10).

De la mateixa manera, Soldado (1998) se’n fa ressò de les reiterades prohibicions del joc per part de les autoritats de moltes viles motivades per les blasfèmies i les molèsties al carrer, la més coneguda de les quals va ser dictada a la ciutat de València el 14 de Juny de 1391 (Martos i Torrent, 2011, p. 35).

Concretament a Gandia, el duc Alfons el Jove dictà una prohibició contra tot aquell que jugara a pilota a la pròpia ciutat: “que dins los murs de la dita vila ne en la Vilanova nul hom de qualsevol estament e condició sia no gos o presumexca jugar a ningun joch de pilota” (Torres i Escrivà, 2014, p. 11).

D’altra banda, la popularitat de la pilota valenciana feu possible que aquesta tingués un lloc entre els versos dels escriptors valencians del segle d’or: “jugava pilota davant lo palau” - *Curial e Güelfa*; “e feyen ne una pilota” – *Lo somni de Joan* de Jaume Gassull. Aquests textos eren llegits per la noblesa que, com s’ha vist, sentia predilecció pel nostre esport autòcton (Torres i Escrivà, 2014, p.11).

Aleshores, en el context de Bellreguard, al segle XVII el joc de pilota és prohibit al carrer i al trinquet, i per això “el carrer de la pilota” o carrer Sant Josep, perd la seua activitat i denominació. A partir d’aquesta situació, la pràctica de la pilota es passarà al carrer Major on per amplària i llargària era més adequat per a jugar a llargues (Torres i Escrivà, 2014, p.14).

Els mateixos autors expliquen que a mitjan segle XIX, tant els anglesos com els bascos deixen de costat jugar cara a cara colpejant amb la mà, pel tenis i el rebot respectivament. D’aquesta forma la pilota valenciana esdevé un símbol propi del poble valencià, el qual es sent orgullós de posseir un esport tant mil·lenari. I gràcies a aquest sentiment, comença a multiplicar-se la construcció de trinquets al llarg de la geografia valenciana (Torres i Escrivà, 2014, p.14).

D’altra banda, el joc al carrer també va incrementar la seua importància amb partides i desafiaments memorables. El pilotari bellreguardí Salvador Cremades Escrivà, amb 23 anys, va

jugar la famosa partida de Benifaió d'Espioca que va enfrontar als pilotaris del marge esquerre i dret del Xúquer, al desembre de 1849 (Torres i Escrivà, 2014, p. 16-17).

Segons Morant (1997), aquest pilotari fou molt famós durant el s. XIX perquè “sempre que li tocava traure, ho feia amb tant d'estil, destresa i força que sempre guanyava el quinze. Tenia un braç colossal i calibrava tant bé la pilota que difícilment se li podia restar una pilota”. Mentre que D. Vicente Cremades “El Blanquet” en un programa de festes de Bellreguard diu que Salvador Cremades fou “un mag de la pilota que va córrer i jugar en molts pobles de les províncies d'Alacant i València. En una partida que va jugar en Alberic, dins d'una pilota de vaqueta li posaren una bola de plom per a desfer-li la mà” (Torres i Escrivà, 2014, p. 17).

Eixa popularitat que adquirí Salvador Cremades va servir per a que Bellreguard fora considerada la capital de la pilota de La Safor – entre l'any 1850 i 1890 – i es jugaren partides entre els millors pilotaris del moment i es construïa el primer trinquet gràcies a Fernando Bosch, el qual el va construir darrere de sa casa. Tanmateix, el menyspreu de la burgesia valenciana de la Restauració cap a la pràctica de la pilota afectà seriosament a l'esport valencià que va perdre prestigi social. Front als entrebancs i prohibicions, Cremades, V. i Cremades, F. (1996) ens expliquen que, al segle XX, continuava jugant-se a pilota, tant que la pilota valenciana comença a copsar inclús les manifestacions artístiques: poesia, periòdics satírics, pintura, teatre, escultura, etc. En contraposició es trobava la pilota basca que va comptar amb el suport de la seua burgesia per expandir-la i difondre-la internacionalment. (Torres i Escrivà, 2014, p. 19-20).

Il·lustració 3. Trinquet Bellreguard en 1900 i propietari Fernando Bosch (Torres i Escrivà, 2014)

Al primer terç del s. XX la pilota valenciana era assídua en cada una de les festes dels pobles, però un esport aliè – el futbol – canvià per complet el panorama, fent que els mitjans de comunicació marginaren l'esport valencià front al nou esport que venia més (esport de masses).

Per altre costat, als anys seixanta apareixen diversos elements que modifiquen i produeixen un descens en la pràctica de la pilota valenciana, sobretot la del carrer: els automòbils, la modificació de la fisonomia de cases, carrers i elements urbans (faroles, vidres a les finestres, bústies...) i la televisió. A causa de tot açò, apareix el sentiment de perill per part dels veïns que menyspreen la pilota i, per tant, comencen a aparèixer prohibicions. No obstant això, les noves tecnologies i la millora econòmica també es conceben com dos obstacles que incrementen l'abandonament de l'esport valencià (Martos i Torrent, 2011, p. 39).

Finalment, tot canvia quan el país comença a assaborir la llibertat durant la Democràcia, moment on els valencians volen recuperar la seua història i cultura. Aquest fet, junt amb l'aparició dels jugadors mítics de pilota valenciana i la independència de la Federació de Pilota Valenciana (1985) de la espanyola, afavoriran l'actual període de recuperació amb un futur esperançador (Martos i Torrent, 2011, p. 39).

A més, com afirmen Martos i Torrent (2011, p. 39) hi ha una sèrie d'esdeveniments que han col·locat la pilota valenciana millor que mai com són la consolidació dels campionats (tant d'aficionats com de professionals), construcció de carrers de galotxa i trinquets, constitució de clubs i escoles de pilota, introducció de les ciències de l'entrenament a l'àmbit professional, creació de l'empresa Val Net i, el més important, la introducció de la pilota al currículum educatiu.

6. INSTAL·LACIONS

Segons Torres i Escrivà (2014, p.43), a Bellreguard existeixen uns protocols notariais del segle XVII que diuen que l'actual carrer Sant Josep se'l denominava "carrer de la pilota" o "carrer del trinet de pilota" (aquest segon nom apareix entre 1746 i 1813). La dada curiosa és que en els mateixos documents estan escrits els noms dels propietaris de les cases del nomenat carrer.

Il·lustració 4. Carrer Sant Josep de Bellreguard (des de l'església i des de la carretera N-332)

D'altra banda, als anys 1855-1857 ja hi havia competicions individuals (p.e. Roget de Penàguila vs. Salvador Cremades Escrivà), de dos contra dos (p.e. Salort i Rabat vs. els germans del Ministre) i tres contra tres (p.e. Rumbes, Llanera i Bota vs. Petrel, Rabat i Salort) en el carrer del cardenal Benlloch, és a dir, l'actual carrer Major (Morant, 1997, p.163). Segons les memòries d'aquest autor, a les partides es treia a banca des de casa Salvador Camarena. La força de les tretes i restos dels jugadors feien que la pilota arribara a la Casa Consistorial i al forn, respectivament. Gràcies a eixa lluita esportiva entre els pilotaris, la fama d'aquests i les quantioses travesses, les partides guanyaren molt de protagonisme, apropant-se a elles gent de la Marina, de la Valldigna, de la Vall d'Albaida i sobretot de l'Horta.

Il·lustració 5. Carrer Major de Bellreguard (des de l'església i des de la carretera N-332)

Poc a poc la pilota valenciana es va anar promocionant entre la classe popular de les comarques de La Safor i la Marina, fet que va impulsar la construcció de trinquets i es va deixar de jugar al carrer Sant Josep i carrer Major (Morant, 1997, citat per Torres i Escrivà, 2014, p. 43).

Segons Fernando Torres "Burguera", ell va tindre la sort de viure al costat del primer trinet oficial (ja que segons els documents de compravenda de les cases del carrer Sant Josep ens indica que hi havia un trinet entre finals del s. XVIII i principis del XIX) del poble construït al 1898 pel ric advocat Fernando Bosch perquè Bellreguard era coneguda com la capital de la pilota a La Safor al comptar amb una nombrosa afició. Així i tot *Burguera* em relata que no fou fins el 30 de maig de 1900 quan es celebrà la primera partida que va ser, segons el diari *Las Provincias* del 1900, citat per Torres i Escrivà (2014, p.43), a 60 *tantos*. Aquest era de forma rectangular, d'uns 50 metres de llarg per 8-9 m. d'ample. El dau estava a l'esquerra per a posar la pilota en joc; una escala de tres graons amb tres pilons per al joc de l'escala; i a la llarga la numeració de l'un fins al deu on s'escrivien les ratlles de classificació o tanteig de la partida (Morant, 1997, p.163).

6.1. Trinquet

El trinquet actual de Bellreguard és un recinte tancat que s'utilitza per a la pràctica de partides de raspall o, a vegades però en poques ocasions, per a l'escala i corda. És un rectangle d'uns 40 - 60 metres de llarg i 9-11 metres d'amplada compost per quatre parets que reben el nom de muralles (parets més llargues o laterals) i de rebots (parets més curtes). L'escala i el dau són també elements claus per a que es realitze el joc de pilota (Torres i Escrivà, 2014, p. 36).

Els mateixos autors ens expliquen que el públic assistent a les partides pren part del joc ja que seuen dins del mateix espai.

Il·lustració 6. Trinquet Bellreguard d'ambdós costats (Font pròpia)

6.1.1. Història trinquet bellreguardí

A Bellreguard, abans de la construcció del primer trinquet oficial - a càrrec de Fernando Bosch - el joc de la pilota es practicava als carrers Sant Josep o “carrer de la pilota” o “carrer del trinquet” –fent al·lusió als documents que parlen de la compravenda de cases i suposada construcció d'un trinquet on estaven eixes cases- i al carrer Major. Amb l'apogeu de la pilota valenciana saforenca entre 1850 i 1890, l'afició entre els bellreguardins era molt gran, tant que l'advocat Fernando Bosch va decidir construir un trinquet l'any 1898 i que s'inaugurà dos anys més tard. Aquest trinquet va gaudir d'una gran activitat esportiva, on deixaren la seua suor els millors pilotaris valencians, durant les dècades dels 40 i 50 del segle XX (Torres i Escrivà, 2014, p.43).

Tanmateix, fou enderrocat als anys 60 i no va ser fins al 29 de setembre de 1987 quan l'Ajuntament de la localitat va tornar a construir-ne un altra vegada. Aquest nou trinquet de Bellreguard fou remodelat el 2006 per tal d'acollir l'activitat esportiva que fins al moment es desenvolupava al desaparegut Trinquet El Zurdo. L'obra, que es dugué a terme en distintes fases, va millorar les instal·lacions amb una coberta abans inexistent, la reducció de les dimensions, la ampliació de l'escala i la construcció d'una llotgeta (Viquipèdia, 2016).

La pràctica de la modalitat de la pilota a raspall és la més arrelada a Bellreguard i la comarca, convertint aquest trinquet en un referent de l'esport valencià. De fet, el Trinquet és seu fixa de competicions de raspall tant importants com l'Individual, el Campionat per equips o el Trofeu Mancomunitat de la Safor. També es juga es practica la modalitat de l'Escala i corda amb algunes partides pertanyents al Circuit Bancaixa (Viquipèdia, 2016).

7. CLUB

El club no ha tingut mai una oficialitat com a club de pilota fins que l'any passat Emilio i jo varem parlar de que ja era hora de que la feina que estàvem fent a l'escola i al trinquet es manifestara d'alguna manera, que tingués ressò en un òrgan oficial. Aleshores l'any 2015, creàrem oficialment el club de pilota valenciana de Bellreguard encara que ja portem més de 50 anys en actiu (Richart, 2016). D'aquesta manera, Richart m'explica que com a encarregats del club de Pilota Valenciana de Bellreguard estan ell - Juan Vicente Climent Richart - com a president i Joan Baptista Pellicer Rocher, com a secretari d'aquesta.

Per finalitzar, cal destacar que el dia de la presentació del nou model gestió al trinquet de Bellreguard, s'aprofità per presentar en societat al Club de Pilota Valenciana de Bellreguard (ValNet Empresa de Pilota, 2016).

8. ESCOLA DE PILOTARIS

Quan Franco Borràs es va fer càrrec del nou trinquet, el seu primer treball va ser crear l'Escola de Pilota per a la formació de xiquets entre 8 i 12 anys. Aquest va declarar el mateix dia de la inauguració del trinquet "que tot seria més interessant si ixquera algun xaval del poble que jugara prou bé". Amb aquesta idea de formar grans pilotaris del poble, es va servir de l'ajuda de Pellicer, Burguera, Richart i Pere Císcar – encarregat de l'Esportiva del poble – i així van aconseguir una dotzena de xiquets d'on ixqueren Juansa, Burguera II i Galán. Just després agafà l'Escola de Pilota Richart, que va fer possible que molts dels joves pilotaris participaren en diversos tornejos: Canals, Vilanova de Castelló, Benissa, Benidorm, Gandia, Oliva i Gata de Gorgos (Torres i Escrivà, 2014, p. 66).

No obstant això, els mateixos autors ens expliquen que amb la poca financiació que rebia el trinquet va tindre que tancar (al 2006 torna a obrir de mans de l'empresa El Zurdo), i amb ell l'Escola de Pilota que va veure minvada la seua activitat fins l'any 2011. En aquest any, l'Escola va passar a mans de Frederic Llopis Escrivà - fill del gran pilotari de Miramar (Llopis) – que va exercir

d'entrenador fixant tres sessions setmanals (dimecres i divendres de vesprada i dissabte de matí).

Actualment, l'Escola de Pilota està baix la supervisió de Domingo i Hugo Peris Moreno – fills de Emilio Peris Mascarrell – que exerceixen d'entrenadors a l'hivern i a l'estiu, temporada on organitzen un campus d'estiu de pilota valenciana. Aquests germans Peris duen al seu càrrec entre 13-14 xiquets, dels quals 6-7 seran de Bellreguard, la resta d'altres pobles i que són amics entre. Així i tot, Emilio Peris pensa que l'Escola de Pilota necessita de la col·laboració de l'Ajuntament, els comerços, les organitzacions del poble, els centres educatius (col·legi i institut, en aquest cas) i com no, de la gent del poble per a que l'esport autòcton tinga una importància més gran de la poca que té actualment (Peris, 2016).

Il·lustració 7. Curs 2011-12 (Torres i Escrivà, 2014)

3-14 (Torres i

9. MODALITATS

Al llarg de la extensa vida del trinquet de Bellreguard a mans de diversos trinqueters i empreses, les modalitats de pilota practicades han sigut el raspall –predominantment- i l'escala i corda.

El raspall és, segons Burguera (2016), una modalitat de pilota valenciana coneguda popularment per *raspot* o *raspallot* on hi han dos equips –individual, per parelles o trios- que pretenen aconseguir el major nombre de *tantos* (25) i els 5 jocs a través de diversos colps, que realitzen el rest (qui trau), el mitger i el punter (posició més avançada). El dau i el rest són les zones que delimiten on va cada jugador i les que tenen cadascuna una funció per aconseguir el quinze. D'eixa forma els pilotaris buscaran, al llarg de la partida, que la pilota vaja al tamborí, la llotgeta, les galeries o que l'altre equip faça una mala raspà i deixe la pilota en bandeja per a que l'altre faça quinze o almenys ho intente.

Esta modalitat es practica tant a carrers com als trinquets, encara que al carrer ja és practica poc. Així i tot, al carrer, al no comptar amb una instal·lació com el trinquet, es fa com en *antaño*, es marquen dues ratlles de quinze separades 70-75 passes per a delimitar el camp. Solen assenyalar-se els *pasillos* i a vegades, en alguns pobles, la ratlla de falta.

Al trinquet, el joc és ben diferent perquè compta amb una instal·lació que et protegeix de les possibles inclemències del temps, i que les zones del dau i el rest –així com el públic a escala, llotgeta i galeries- estan ben assenyalsades. Podem dir que amb els trinquets, la pilota va pegar una bot de qualitat gran, però l'ambient de poble rural i l'emoció de les partides al carrer s'ha anat perdent.

El nom de raspall que rep la modalitat, més dura de tota la pilota, fa referència a l'acció o colp majoritari que fa el pilotari durant una partida, “raspar” o *pegar-li* a la pilota arran de terra de manera que aquesta rode cap al camp contrari.

Il·lustració 9. Raspall al Trinquet de Bellreguard (Torres i Escrivà, 2014)

L'escala i corda, segons Richart (2016), és una modalitat que sol practicar-se poc al trinquet de Bellreguard perquè el públic majoritàriament ha sigut sempre de raspall, encara que per la importància que té al jugar-se a tot arreu, s'ofereix en aquest trinquet també.

El seu desenvolupament és senzill, es col·loca una corda al mig de la pista a una altura aproximada de dos metres i es componen dos equips – individual, parelles o trios-: l'equip feridor (rest, mitger i feridor) i l'equip del rest (rest, mitger, punter) que tenen per objectiu que la pilota de vaqueta sobrepassi la corda que delimita zona rest i de ferida abans de que pegue dos bots en qualsevol dels dos camps, a l'aire o al rebot d'escala o muralla.

Les partides per dalt corda van fins als 60 *tantos* (12 jocs), motiu pel qual són molt més atractives per a l'espectador que inclús té més temps per a pensar l'aposta a jugar-se.

Es considera falta i quinze per a l'altre equip si la pilota toca alguna de les ratlles o la corda. Al igual que no està permès, i penalitzat amb quinze per a l'altre, que el rest pose el primer colp a la galeria o que toque (al igual que en raspall) la pilota amb qualsevol part del cos que no siguin les mans.

A ambdues modalitats l'honestedat en cada acció de la partida va per davant de qualsevol cosa, per aquest motiu quan hi ha una jugada dubtosa deu ser el propi jugador qui alçe el braç i diga que la pilota es mala seua i no del contrari.

Il·lustració 10. Escala i corda en el Trinquet de Bellreguard (Torres i Escrivà, 2014)

Universidad
Católica
de Valencia
San Vicente Mártir

Josep Raimon Avargues Martínez
Treball de Final de Grau

10. JUSTIFICACIÓ DE LA IMPORTÀNCIA DE LA P.V. A L'ÀMBIT EDUCATIU

La pilota valenciana és considerada patrimoni cultural perquè amb ella podem comprendre el nostre passat, present i futur com a poble. Eixa característica popular i valenciana que posseeix junt amb la situació a l'àmbit escolar, on compta amb instal·lacions específiques per a la seua pràctica en Educació Física, em fa replantejar que podem promoure els seus coneixements a l'alumnat escolar (Agulló, González i Gómez, 2016, p. 109).

Tanmateix, els mateixos autors (p.110) ens parlen que gran part del professorat, pensant en ell mateixa, els condicionants i la falta de material, deixa de banda els continguts de l'esport valencià. Aquell que aborda elements motrius, emotius, de relació intergeneracional, de participació i coeducació, on l'alumnat al practicar-lo pot gaudir mentre recuperar i veu de primera mà una part de la seua cultura.

A més com ens comenta Gascó, citat per Agulló i altres (2016, p. 126), existeix un programa educatiu realitzat per Conselleria d'Educació, Cultura i Esport i la Federació de Pilota Valenciana, el qual consisteix en fer una sessió de pilota valenciana a l'escola, Pilota a l'escola. Per tant veiem que des de les institucions públiques hi ha un interès per fomentar la pilota valenciana als centres educatius valencians, fet que justifica la importància que rep actualment l'esport autòcton.

Així i tot, la problemàtica sorgeix quan manca l'ensenyament en com impartir pilota, tingam o no continguts i/o instal·lacions. Per tant, la supervivència del joc dependrà de que aquest tinga un sentit ple per a l'alumnat i el professorat (Martos i Torrent, 2011, p. 26).

Aquest sentit podria interpretar-se amb la identificació d'ambdós (docent i alumnat) en els valors del joc que, segons Picher (2015), ens permeten:

- Jugar en equip: una activitat serà educativa quan li donem l'enfocament adequat no sols per a explotar les qualitats motrius del joc de pilota sinó també a nivell social i afectiu (Martínez, 1970, citat per Picher, 2015).

I gràcies a aquest joc en equip apareixen:

- *La cavallerositat*: valor entès com la inexistència de trampes quan el propi jugador és honest i li atorga el màxim respecte al contrari, acceptant les errades. Aquest valor és un bé apreciat pels aficionats a aquest esport.
- *La inexistència d'equips fixes*: situació que permet a tots els pilotaris enfrontar-se i jugar amb i entre ells, deixant de banda qualsevol tensió de si foren equips tancats. A l'àmbit

educatiu es podria emprar com eina d'inclusió de tot l'alumnat al grup-classe.

- *L'arbitratge*: no hi ha mai jugades polèmiques perquè tant els pilotaris, el públic, com l'home bo són jutges honestos.
- *La compensació*: el joc de la pilota valenciana és just i està sempre compensat. Els exemples més clars són:
 - Qui trau no pot llançar la pilota directament a la galeria.
 - Variabilitat del nombre de pilotaris en un equip.
 - Terrenys de joc diferents.
 - Marcadors compensats.
 - etc.

Tots aquests exemples són educativament significatius en quant a les possibilitats que tenen quan s'empren en una sessió de pilota valenciana.

- Aprendre el significat de l'èxit o del fracàs com a valor educatiu

El fet de perdre una partida no es vist com una cosa mal feta sinó que l'alumne aprèn que allò important és cooperar amb els companys. Aquesta actitud ve donada perquè els pilotaris varien els equips i tots juguen amb i front a tots.

D'altra banda el joc ens pot servir també com a eina de desenvolupament motriu de l'alumnat, ja que millora les condicions físiques bàsiques com la força, la velocitat, la resistència i la flexibilitat a través de programes correctament planificats. A més d'aquestes, millora altres capacitats més específiques – potència, coordinació, habilitat, precisió i agilitat – que són producte de la dinàmica i les característiques de la pròpia pilota valenciana (Ponsoda, 2007).

Tanmateix, les demandes que emanen d'aquest esport fan que també hi haja un desenvolupament psicomotor específic centrat en fer que el pilotari siga més efectiu a partir de la millora de les següents qualitats (Ponsoda, 2007):

- *La lateralitat*: el joc alternatiu de les dues mans facilitarà a l'alumnat cobrir majors distàncies del terreny, reduint els seus desplaçaments i l'esforç en cada acció de joc.
- *La precisió*: és el fet d'aconseguir un colp precís ajustant mil·limètricament el moment de

recepció i el de llançament.

- *La percepció*: tindre en compte la trajectòria de la pilota i les seues possibles variacions en cada modalitat i/o terreny de joc.
- *L'anticipació*: és el fet de situar-se al lloc correcte per a colpejar i fer front, de forma efectiva i adequada, a les diferents variacions de la pilota.
- *La capacitat de saber llegir cada acció*: és el fet de tindre un control de tot allò que t'envolta i estar preparat per actuar de la millor manera possible.
- *La coordinació*: és el fet de que a l'alumnat se li requerisca una coordinació general, però treballant especialment la de tipus oculo-manual.

Universidad
Católica
de Valencia
San Vicente Mártir

Josep Raimon Avargues Martínez
Treball de Final de Grau

11. PROPOSTA DIDÀCTICA

Per a començar, parlarem de la importància de comptar amb una unitat didàctica de pilota ben dissenyada per a poder aplicar-la, en aquest cas, a l'alumnat dels centres educatius de Bellreguard.

Per tal de dur-ho a terme, segons Llopis i Bauset (1999, p. 29), el professorat d'Educació Física deu formar-se en continguts de pilota i donar-li un valor educatiu al joc, per tal de convertir-se en el motor que el promoga a les escoles. El mateix autor creu indispensable la intervenció de les institucions públiques per a estimular el desenvolupament científic del joc, la seua introducció a les escoles, l'organització de centres específics de pilota, la construcció de noves instal·lacions, etc.

Per tant i sota aquesta premissa, ens centrarem en el paper que rep o que posseeix la pilota valenciana dins del currículum educatiu de Primària a l'àrea d'Educació Física.

Segons Martos i Torres (2011, p.68), el rol de la pilota a l'àmbit curricular d'Educació Física comença l'any 1992 amb la Conselleria volent introduir el joc tradicional a les programacions dels alumnes d'ESO. D'altra banda, amb el Decret 20/1992, a Primària s'estableixen:

“les bases per a un projecte de futur on la llengua i la cultura de la comunitat es converteixen en un espai integrador per a tots els valencians, així com que l'escola es converteix en un àmbit privilegiat de consciència i recuperació lingüística i cultural” (Conca i altres, 2002, p. 119).

L'altre pas important – l'any 2000 – fou quan la mateixa institució pública va decretar la construcció obligatòria d'instal·lacions específiques per a la pràctica de la pilota als centres de nova planta (Ordre del 2 de Març de 2000. DOGV número 3703).

Tanmateix, la realitat actual de la pilota es problemàtica pel fet de que no hi ha un interès fort per un joc connotat negativament per les travesses, el masclisme o l'afició envellida. Per tant, Martos i Torres (2011, p. 70) proposen el seu canvi d'imatge – sense perdre la seua essència – cap a la modernitat per a fer-la més atractiva.

Posteriorment, a l'any 2002 el currículum de Secundària – pel Decret 39/2002 – es veu renovat mentre que a Primària continua vigent el de 1992 (Martos i Torres, 2011, p. 72).

Finalment, els mateixos autors (p. 73) destaquen l'arribada dels decrets 111 – Primària – i 112 – Secundària – del 2007 que són la mostra de que la política valenciana, fins l'actualitat, no ha estat mai tant compromesa amb introduir la pilota valenciana a les aules d'Educació Física.

11.1. Descripció i justificació de la U.D.

En primer lloc, començaré explicant que la meua U.D. de Pilota Valenciana anirà dirigida a l'alumnat de 4rt de Primària – xiquets i xiquetes entre els 9 i els 10 anys d'edat – del CEIP Gregori Mayans i Ciscar.

Clar està que per a l'elecció d'aquest esport s'ha tingut en compte que és una activitat altament

motivant i propera als interessos de l'alumnat per la seua tradicionalitat i, per les possibilitats que ens brinden tant les instal·lacions (patis i gimnàs) del centre com el fet de tindre el trinquet a escassos metres d'aquest.

Il·lustració 11. Imatge panoràmica Trinquet i centres educatius amb llegenda verda (patis) i roja (gimnasos) (Google Maps, 2016)

A més, cal ressaltar que els alumnes tenen l'oportunitat de practicar un altre esport de camp dividit que es caracteritza pel seu gran ventall motriu en cadascuna de les seues diferents modalitats.

No obstant això, s'ha optat per aquest curs perquè és l'únic, del Decret 108/2014, que parla específicament de la pilota valenciana, encara que allò que estableix empitjora la seua promoció i ens fa deduir que el treball de la pilota valenciana ja no té massa rellevància als centres educatius de Primària.

11.2. Requisits curriculars de l'àrea per a la Unitat Didàctica

Pel que fa a aquesta unitat didàctica ens centrarem en els continguts, criteris d'avaluació – així com dels indicadors d'èxit –, competències i objectius d'etapa que s'estableixen en el Bloc 5: Jocs i activitats esportives del *Decret 108/2014, de 4 de juliol, del Consell, pel qual estableix el currículum i desplega l'ordenació general de l'Educació Primària a la Comunitat Valenciana* a l'àrea curricular d'Educació Física de 4rt, de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport (2014).

Taula 3. Continguts, criteris i competències de l'àrea E.F., Bloc 5 de 4rt Primària (Conselleria d'Educació, Cultura i Esport, 2014)

Bloc 5: JOCS I ACTIVITATS ESPORTIVES		
Continguts	Criteris d'avaluació	CC
- Participació en jocs d'iniciació esportiva o preesportius (p. ex. softbol, baló presoner, els deu passes, a primera base, els quatre cantons o floorball), alternatius (p. ex. balonkorf o korfbal, dodgeball, kinball, lacrosse, ultimate o xecball), de malabars (platets xinesos, diàbolo o pilotes de malabars), modificats, amb implement, inclusivament, d'innovació, populars, tradicionals, multiculturals, cooperatius i de ritme, amb especial referència a la modalitat autòctona de pilota valenciana. - Utilització d'estratègies de cooperació i oposició en la pràctica de jocs preesportius, alternatius, de malabars, modificats, amb implement, inclusivament, d'innovació, populars, tradicionals, multiculturals, cooperatius i de ritme de caràcter col·lectiu.	- BL5.2 Participar en jocs preesportius, alternatius i de malabars, utilitzant estratègies de cooperació-oposició en aquells que siguen col·lectius, i respectant les regles amb supervisió. ➤ BL5.2.1 Participa activament en jocs (modificats), incorporació de material complementari (amb implement), accessibilitat (inclusiu o adaptats), d'innovació pedagògica (JIP), del poble (populars), de la tradició (tradicionals), de diferents cultures (multiculturals), de cooperació (cooperatius) i rítmics (de ritme) respectant les regles.	CSC CAA

COMPETÈNCIES DEL CURRÍCULUM

- CCLI: Competència comunicació lingüística.
- CMCT: Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència y tecnologia.
- CD: Competència digital.
- CAA: Competència aprendre a aprendre.
- CSC: Competències socials y cíviques.
- SIEE: Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor.
- CEC: Consciència i expressions culturals.

D'altra banda hem de destacar que l'únic objectiu general d'etapa, d'aquest bloc, és el següent:

- *k) Valorar la higiene y la salud, aceptar el propio cuerpo y el de los otros, respetar las diferencias y utilizar la educación física y el deporte como medios para favorecer el desarrollo personal y social.*

Mentre que els Estàndards d'Avaluació recollits al BOE (2014) són:

- 3.1. Utilitza els recursos adequats per resoldre situacions bàsiques de tàctica individual i col·lectiva en diferents situacions motrius.
- 3.2. Fa combinacions d'habilitats motrius bàsiques ajustant-se a un objectiu i a uns paràmetres espaciotemporals.

11.3. Metodologia

Les sessions seguiran una seqüència d'aprenentatge progressiva. A més, en cada sessió partirem de continguts del món que rodeja la pilota valenciana, fent especial referència en la de Bellreguard i la modalitat de raspall que ha fet famosa la localitat. Tanmateix l'escala i corda, també practicada al trinquet, no l'utilitzarem per la dificultat que requereix a nivell motriu.

En segon lloc, emprarem a partir de la segona fins la quarta joc sessió exercicis amb diferents materials que es pugen colpejar com una pilota de plàstic, goma espuma fins pilotes de tenis o indiaques. D'aquesta manera, l'alumnat utilitzarà múltiples patrons motrius necessaris per a gaudir de la modalitat de raspall quan se li demane jugar amb la pilota de badana.

L'estructura de les sessions seran les següents:

- Presentació del treball que anem a realitzar i els conceptes associats.
- Introducció de cada sessió repassant els coneixements adquirits de l'anterior.
- Temps de pràctica (a partir de la segona fins la quinta sessió).
- Reflexió després de cada sessió.

Cal destacar que l'alumnat estarà sempre distribuït en grups de treball de màxim 6 persones, per tal d'aconseguir en aquest, l'aflorament d'actituds de cooperació, respecte i socialització.

D'altra banda, el feedback proporcionat pel mestre durant les sessions durant les sessions seran de dos tipus:

- a) De reforç: quan l'utilitze, de forma justa, en el suposat cas que l'alumnat se senta insegur i així intentar augmentar la seua confiança.
- b) Correctiu: quan faça èmfasi en la millor forma per a resoldre un error comés, sense remarcar-lo, i així intentar motivar a l'alumnat per a que el corregueixca.

Finalment el mestre, encara que siga complicat fer-ho, haurà d'eliminar la idea prioritària de guanyar fent entendre a l'alumnat, amb més destresa, de la necessitat d'ajudar als seus companys de grup més fluixos per tal de progressar conjuntament.

Estratègia de la pràctica

Es practican fundamentalment els jocs de tipus global. Encara que en alguna sessió poden haver exercicis més analítics i centrats en un gest tècnic específic, l'alumnat haurà d'emprar ambdues mans en la resta d'exercicis.

Estil d'aprenentatge

La metodologia emprada es basarà fonamentalment en el descobriment guiat, ja que així cada joc – de cada sessió – anirà acompanyat d'una sèrie de consignes bàsiques, a partir de les quals l'alumnat serà capaç d'efectuar els patrons motrius necessaris i la tàctica de cada tasca. No obstant això, si el docent se n'adona que l'alumnat no respon adequadament a les tasques, l'ajudarà indicant-li més consignes per a que puga dur-ho a terme com s'espera.

11.4. Temporalització

En primer lloc, cal dir que la meua unitat didàctica s'estructurarà en base a un recurs didàctic elaborat per mi mateixa: “Diari d'un/a pilotari de Bellreguard”. Aquest recurs, dirigit a cada alumne per individual, serà repartit a la primera sessió i recollit a l'última (finalització de la U.D.).

D'altra banda, pense que seria adequat realitzar un total de 6 sessions, repartides des de la segona setmana de desembre fins finals del mateix mes, perquè així l'alumnat rep la nota final de l'assignatura – del primer quadrimestre – després d'haver realitzat, junt amb les correccions pertinents del mestre, el quadern/diari del pilotari durant les sis sessions.

SESSIÓ INTRODUCCIÓ U.D.

Alumnat: 4rt de Primària.

Objectius:

1. Apropar-se conceptualment al joc de la pilota valenciana.
 - 1.1. Conèixer la història de la P.V., les modalitats practicades, el material i les proteccions emprades.
2. Conèixer la història de la P.V. a Bellreguard.
 - 2.1. Conèixer especialment la modalitat de raspall.
3. Realitzar materials relacionats amb el temari de la U.D.
 - 3.1. Saber fer-se la mà o guant de pilota valenciana.
 - 3.2. Realitzar el *Diari del/la pilotari de Bellreguard*.

Continguts:

1. Apropament conceptual al joc de la pilota valenciana.
2. Coneixement de la història de la P.V. a Bellreguard.
3. Realització de materials necessaris per a la U.D.

Metodologia: Farem servir els mètodes d'ensenyança – aprenentatge de comandament directe i d'assignació de tasques per a que l'alumne pugui seguir la sessió i nutrir-se'n dels coneixements d'ella. Per tant, no hi ha lloc per al descobriment propi ja que treballarem per activitats guiades, on en cada una el mestre explicarà els continguts que van a practicar en les properes sessions de pilota valenciana. Així i tot, tenim dues tasques, una seria “com fer-se la mà” on el docent deixarà que l'alumne intente fer-se els guants de pilota a través d'un vídeo, però supervisant-lo durant tota la estona (descobriment guiat), i l'altra el puzzle d'Aronson on treballarem l'aprenentatge cooperatiu amb el temari de pilota valenciana.

Materials: Llibre *El joc de pilota a Bellreguard “una història de val i quinze”*; recursos audiovisuals (vídeo y PowerPoint); pilotes de vaqueta, badana, tec i drap; tessel·lons i esparadrap; quaderns de *“Diari del/la pilotari de Bellreguard”* i bolígrafs.

Lloc: Aula de 4rt.

INTRODUCCIÓ

Distribució i duració: Amb tot l'alumnat uns 15 minuts. Cadascun al seu seient.

Activitats

Observació

Dibuix

1. Una vegada tots a classe, el docent farà una introducció per a presentar la unitat didàctica als alumnes. Al mateix temps, el propi mestre els explicarà com estarà estructurada la seua avaluació. 2. Posteriorment, se li entregará a l'alumne un quadern anomenat "Diari del/la pilotari de Bellreguard" que haurà d'emplenar amb les activitats que vaja realitzant durant les sessions de la unitat didàctica, incidint en que després de descriure el què ha fet, done la seua opinió respecte a les activitats desenvolupades.	El docent passarà assistència abans de impartir la classe magistral. Al diari, l'alumne haurà d'escriure el seu nom i cognoms i el curs al que pertany perquè aquest diari serà personal i intransferible. A més, facilitem la feina al docent a l'hora de corregir-lo diàriament.	
--	--	---

PART PRINCIPAL

Distribució i duració: Amb tot l'alumnat, organitzat per grups de 4, durant els 30 minuts restants.

1. Puzzle d'Aronson En esta primera activitat, el grup -classe es dividirà en grups de tres o quatre (segons si el nº d'alumnes és par o impar) alumnes que conformaran els grups d'experts. Aquests grups formats caldrà que paren atenció a les explicacions del docent el qual explicarà el joc de la pilota valenciana (modalitats, materials i proteccions) a nivell general i específic (història de la P.V., instal·lacions, club i escola de pilota i pilotaris del poble), fent referència a la practicada a Bellreguard.	Cada grup d'experts es distribueix en forma de quadrat de forma que poden dur a terme un debat cara a cara. El docent emprarà un PowerPoint, prèviament elaborat, i tots els tipus de pilotes (a l'apartat de material) per a plasmar les seues explicacions, ja que així aconseguim que l'alumnat, amb les imatges, pugui assentar els seus coneixements més fàcilment. Se li donarà més importància al raspall ja que al ser la modalitat més practicada a Bellreguard, volem que	
--	--	---

Una vegada finalitzada la presentació, se li assignarà a cada grup un dels temes tractats, el qual deuran explicar durant 2 min. a la resta dels grups. Finalment, el docent projectarà dos vídeos (Part 1 i 2) de “Com fer-se la mà” per a que l’alumnat mitjançant aquest siga capaç d’elaborar les seues pròpies mans de pilotari.	la unitat didàctica es centre en aquesta. Per exemple, el grup 1 se li assigna <i>modalitats</i>, aleshores parlarà en la taula (on hi ha companys d’altres grups) sobre aquest tema. El docent aportarà el tessamoll i l’esparadrap a l’alumnat. L’alumne ho farà sol però amb la supervisió externa del mestre. Els guants s’elaboren per a que l’alumne puga emprar-los en les següents sessions.	 https://www.youtube.com/watch?v=OcSi1-iQV_8 https://www.youtube.com/watch?v=xmBSS06R6I8
---	--	---

Reflexió final: es tracta d’una sessió per introduir tots els coneixements referents al joc de la pilota valenciana i donar peu a conèixer i aprendre de primera mà la que es practica a Bellreguard. Pense que és una sessió important per a l’alumnat ja que coneix l’esport popular de la localitat i d’esta manera pot apreciar la importància que té i ha tingut per a Bellreguard, al mateix temps que aprèn mètodes d’estudi (p.e. Puzzle d’Aronson) i com *fer-se la mà*, per ell mateixa, correctament. És una sessió que, per suposat, duria a terme al meu poble ja que hi ha que fer que els jocs populars perduren per a que es reproduïquen, es respecten i es practiquen amb el pas del temps.

SESSIÓ D'INICIACIÓ AL RASPALL

Alumnat: 4rt de Primària

Objectius:

1. Apropiar la modalitat de raspall a l'escola valenciana.
2. Conèixer el context sociocultural del raspall a Bellreguard.
3. Iniciar-se en la pràctica del raspall com a esport tradicional del País Valencià.

Continguts:

1. Apropament de la modalitat de raspall a l'escola valenciana.
2. Coneixement del context sociocultural del raspall a Bellreguard.
3. Iniciació pràctica al raspall com a esport tradicional del País Valencià.

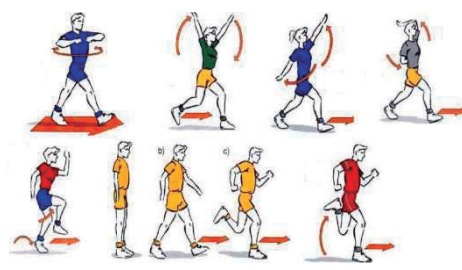
Metodologia: Al igual que a l'anterior sessió, farem servir els mètodes d'ensenyança – aprenentatge de comandament directe i d'assignació de tasques per a que l'alumne pugui seguir la sessió i nutrir-se'n dels coneixements d'ella. Per tant, no hi ha lloc per al descobriment propi ja que treballarem per activitats guiades, on en cada una el docent explicarà les consignes a realitzar i que ja foren explicades a les sessions teòriques prèvies a aquesta sessió.

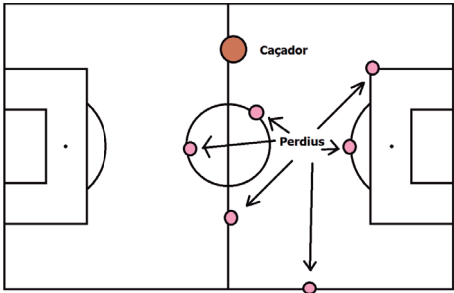
Materials: Pilotes de plàstic o goma-espuma i fitxes per a lesionats.

Lloc: Trinquet "El Zurdo" de Bellreguard i camp de futbol del CEIP Gregori Mayans i Ciscar.

ACTIVACIÓ

Distribució i duració: Amb tot l'alumnat durant 15 minuts en tot el camp de futbol de l'escola.

Activitats	Observació	Dibuix
1. En gran grup, l'alumnat començarà a córrer (carrera continua) en cercles, al llarg del pati de l'escola, fent i seguint les instruccions de mobilitat articular que el mestre li vaja dictant (5 min).	Exercicis de mobilitat de tren inferior: • Talons al cul. • Ziga-Zaga. • Córrer cap enrere. • Córrer i contar 5 segons avant i 5 segons enrere. Exercicis de mobilitat de tren superior:	

2. El caçador i les perdius (10 min.) En gran grup, distribuïrem a l'alumnat sobre les línies que delimiten el camp de futbol. Un de tots, el jugador-caçador portarà a la mà una pilota de goma-espuma amb la que tindrà que tocar, sense que toque el terra, a la resta de la classe que estan corrent per les línies del camp.	• Moure els braços cap avant en el mateix sentit. • Moure els braços cap enrere en el mateix sentit. • Moure un braç cap avant i l'altre cap enrere. • Obrim i tanquem braços, estirant-los correctament. L'objectiu d'aquesta activitat d'escalfament recau sobre la figura del caçador, que deu tocar als companys amb la pilota per eliminar-los. Guanyarà el jugador-perdiu que és l'últim objectiu a pillar. <i>Variante del joc:</i> Quan el caçador toque a una perdiu, eixa perdiu es convertirà en un altre caçador que podrà pillar i convertir a altres perdius.	
PART PRINCIPAL		
Distribució i duració: Amb tot l'alumnat, organitzat en grups reduïts de 4 alumnes, durant uns 20 minuts. Serà la primera “part principal” que, al igual que les de les següents sessions, veurem estructurada amb un repàs de la sessió anterior i una activitat pertanyent al seu nivell – en aquest cas d'iniciació – al trinquet “El Zurdo” de Bellreguard.		

1. Repàs sessió anterior i “fer-se la mà” (5 min.)

Una vegada el docent estiga al trinquet amb tot l'alumnat farà un repàs, llançant preguntes a l'aire, de la sessió anterior. A més reparirà tessamoll, esparadrap i els didals de raspall als discents.

Mentre realitza les preguntes, el docent aconsella a l'alumnat que vaja fent-se el guants de pilota per a la venidora activitat.

2. De colp a colp (15 min.)

En esta primera activitat, cada grup es dividirà en dues parelles, les quals hauran de fer un intercanvi de colps bàsics (de palma, bragueta, raspada, enganxada, bot de braç, volea i bot i volea) amb el company/a que han elegit com a parella.

El mestre facilitarà a cada parella una pilota de goma-espuma i tota la informació, en forma de panells pegats a les parets, per a que puguen dur a terme aquesta activitat.

Les parelles canviaran el colp (assignat prèviament pel docent) cada vegada que el docent done la senyal amb el seu xiulet.

D'aquesta manera i amb l'ajuda del mestre, s'inicia a l'alumnat en la pràctica del raspall a través dels colps més representatius d'aquest joc tradicional del País Valencià.

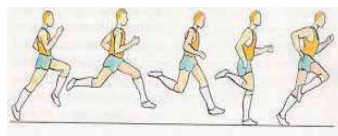

TORNADA A LA CALMA

Distribució i duració: Per finalitzar arribem a la tornada a la calma (10 min.) que realitzarem al camp de futbol, de l'escola, on el mestre donarà consignes per a que l'alumnat torne a tenir les 120 pulsacions per minut o menys.

1. Carrera continua - al voltant de les línies exteriors del

Continuaran caminant durant 5 minuts més pel mateix recorregut i,

camp- al trot de forma molt suau durant al voltant de 5 minuts. 2. Exercicis de respiració i relaxació (5 minuts): • <i>Aprenentatge d'una respiració completa i profunda</i> L'alumnat prendrà més consciència de la inspiració, la expiració i la retenció a través de la seua vivència. • <i>Relaxació progressiva del cos (Tècnica de Jacobson)</i> En aquesta activitat, l'alumnat mantindrà els músculs en tensió durant un breu període de temps (més o menys 4-5 segons) i després els afluixarà immediatament, segons dicte el mestre que fa de guia.	una vegada passat el temps, durem a terme exercicis de respiració i relaxació en estoretes. Aleshores, el docent donarà les pautes per a que l'alumnat, inspire durant 4 segons, retenga l'aire durant 7 i espire durant 8. Aleshores les consignes del docent estaran referides a exercicis de tensió muscular de diverses parts del cos de l'alumnat, el qual haurà de seguir-les fins el final de l'activitat.	
--	--	---

Reflexió final: es tracta d'una sessió per endinsar-se i aprendre un poc més en la modalitat per excel·lència de la localitat. Pense que és una sessió important per a l'alumnat ja que coneix l'esport popular de la localitat i, d'esta manera, pot comprovar i adquirir una perspectiva del que significa i el que ha significat la pilota valenciana per a Bellreguard. Per aquest motiu, la introducció dels colps bàsics de la modalitat serveixen a l'alumne per a tindre un major ventall de colps a l'hora de practicar raspall i com no, de realitzar activitat física. A més, pense que també són importants l'aprenentatge de mètodes de relaxació (p.e. Jacobson) per saber autogestionar-se correctament durant cada acció o esforç físics. És una sessió que, per suposat, que duria a terme al meu poble ja que hi ha que fer que els jocs populars perduren per a que es reproduïsquen, es respecten i es practiquen amb el pas del temps.

Tasques per a lesionats:

Aquells que no puguin realitzar la sessió per causes justificades hauran de fer les següents tasques:

1. Fitxa sobre cada activitat de la part principal: què és persegueix amb cadascuna, materials emprats, dibuixos explicatius de les activitats i opinió personal. Aquesta fitxa serà proporcionada pel docent i, una vegada feta, la pegaran al seu *Diari* en el dia que pertoque.
2. Auxiliar del mestre en cada activitat (vigilar errors, corregint, ajudar amb el material ...).

SESSIÓ DE RASPALL - NIVELL INTERMEDI

Alumnat: 4rt de Primària

Objectius:

1. Apropar la modalitat de raspall a l'escola valenciana.
2. Conèixer el context sociocultural del raspall a Bellreguard.
3. Iniciar-se en la pràctica del raspall com a esport tradicional del País Valencià.
 - 3.1. Simulació d'accions de partit.

Continguts:

1. Apropament de la modalitat de raspall a l'escola valenciana.
2. Coneixement del context sociocultural del raspall a Bellreguard.
3. Iniciació pràctica al raspall com a esport tradicional del País Valencià.

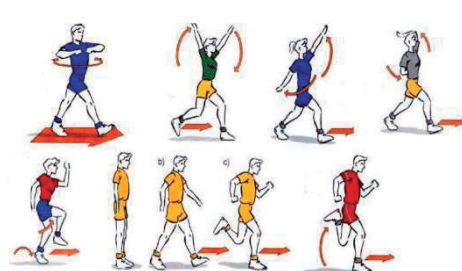
Metodologia: Al igual que a les passades sessions, farem servir els mètodes d'ensenyança – aprenentatge de comandament directe i d'assignació de tasques per a que l'alumne pugui seguir la sessió i nutrir-se'n dels coneixements d'ella. Per tant, no hi ha lloc per al descobriment propi ja que treballarem per activitats guiades, on en cada una el docent explicarà les consignes a realitzar i que ja foren explicades a les sessions teòriques prèvies a aquesta sessió.

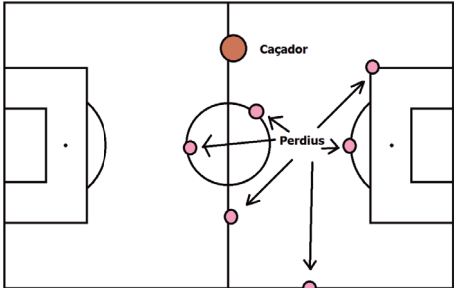
Materials: Pilotes de tennis i badana, cons i fitxes per a lesionats.

Lloc: Trinquet "El Zurdo" de Bellreguard i camp de futbol del CEIP Gregori Mayans i Ciscar.

ACTIVACIÓ

Distribució i duració: Amb tot l'alumnat durant 15 minuts en tot el camp de futbol de l'escola.

Activitats	Observació	Dibuix
1. En gran grup, l'alumnat començarà a córrer (carrera continua) en cercles, al llarg del pati de l'escola, fent i seguint les instruccions de mobilitat articular que el mestre li vaja dictant (5 min).	Exercicis de mobilitat de tren inferior: • Talons al cul. • Ziga-Zaga. • Córrer cap enrere. • Córrer i contar 5 segons avant i 5 segons enrere.	

2. Variant d'“El caçador i les perdis” (10 min.) En gran grup, distribuïrem a l'alumnat sobre les línies que delimiten el camp de futbol. Dos de tots, els jugadors-caçadors portaran a la mà una pilota de goma-espuma amb la que tindran que tocar, sense que toque el terra, a la resta de la classe que estan corrent per les línies del camp.	Exercicis de mobilitat de tren superior: • Moure els braços cap avant en el mateix sentit. • Moure els braços cap enrere en el mateix sentit. • Moure un braç cap avant i l'altre cap enrere. • Obrim i tanquem braços, estirant-los correctament. L'objectiu d'aquesta variant d'escalament és el mateix que en l'anterior sessió, però ara la figura dels caçadors deuran tocar als companys anant a la cama coixa, amb la pilota per eliminar-los. Les perdis reconvertides també hauran d'anar a la cama coixa. Guanyarà el jugador-perdiu que quede quan s'esgoti el temps.	
PART PRINCIPAL		
Distribució i duració: Amb tot l'alumnat, organitzat en grups reduïts de 4 alumnes, durant uns 25 minuts. Seguirà aquesta “part principal” l'estructura de primerament repassar la sessió passada i poc després realitzar una activitat per-		

tanyent al seu nivell – en aquest cas intermedi – al trinquet “El Zurdo” de Bellreguard.

1. Repàs sessió anterior més Fartlek (10 min.)

El docent farà un repàs, llançant preguntes a l'aire, de la sessió anterior que els alumnes hauran d'encertar si volen deixar de fer Fartleks entre els cons dels seus camps. Es faran 5 preguntes per equip (10 en total).

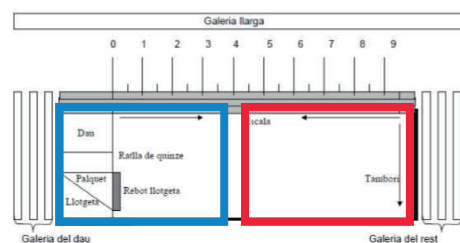
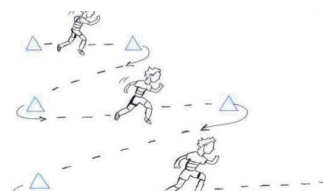
2. Joc de les 10 passades (15 min.)

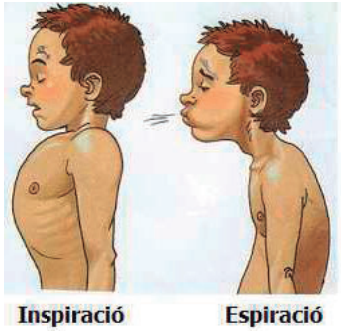
En aquesta activitat s'enfrontaran els equips – formats (blau a la zona del dau i roig a la del rest) als Fartleks – que deuran amb un màxim de 10 passades travessar el trinquet amb els colps ja practicats. Guanyarà l'equip que toque més vegades, amb la pilota de tenis, la muralla de la zona de l'altre equip.

- Prèviament el docent haurà aconsellat, durant la introducció que es s'arreglen les mans ràpidament.
- L'alumnat es distribuirà en dos camps (blau i roig) delimitats per 6 cons. Cada meitat a un dels dos.
- Tota pregunta fallada, serà penalitzada amb un Fartlek de tot l'equip.
- Tota pregunta encertada farà que l'altre equip faça un Fartlek.

- Aprofitarem la llargària del trinquet de Bellreguard per a simular accions reals d'una partida.
- L'ordre de passada és indiferent però és important que tots els membres de l'equip realitzen almenys un colp durant la jugada d'atac.
- Sols es podrà recuperar la pilota quan vaja per l'aire o l'equip contrari ens la passe per equivocació.

- Quan falten cinc minuts per al

	final, el docent introduirà una pilota de badana per als últims <i>tantos</i> .	
TORNADA A LA CALMA		
Distribució i duració: Per finalitzar arribem a la tornada a la calma (5 min.) que realitzarem al camp de futbol, de l'escola, on el mestre donarà consignes per a que l'alumnat torne a tenir les 120 pulsacions per minut o menys.		
1. Exercicis de respiració i relaxació (5 minuts): • <i>Aprenentatge de la inspiració i expiració.</i> L'alumnat posarà les mans sobre l'abdomen, prenent consciència de les parts del cos que s'utilitzen en la respiració.	Es tindrà consciència també de la importància d'aprendre a respirar pel nas i la respiració abdominal.	
Reflexió final: es tracta d'una sessió per endinsar-se i aprendre encara més de la modalitat de raspall. Pense que és una sessió important per a l'alumnat ja que coneix l'esport popular de la localitat i, d'esta manera, pot treballar la seua capacitat aeròbica i els canvis de ritme amb jocs modificats i atractius. Per aquest motiu, introduïm a l'alumnat en aspectes més de rendiment esportiu dins del món de la pilota valenciana. A més, pense que també són importants l'aprenentatge de més mètodes de relaxació per a saber autogestionar-se correctament durant cada acció o esforç físics. És una sessió que, per suposat, que duria a terme al meu poble ja que hi ha que fer que els jocs populars perduren per a que es reproduïsquen, es respecten i es practiquen amb el pas del temps.		
Tasques per a lesionats: Aquells que no puguin fer res degut a la seua lesió hauran de fer les següents tasques: 1. Fitxa sobre cada activitat de la part principal: què és persegueix amb cadascuna, materials emprats, dibuixos explicatius de les activitats i opinió personal. Aquesta fitxa serà proporcionada pel docent i, una vegada feta, la pegaran al seu <i>Diari</i> en el dia que pertoque. 2. Auxiliar del mestre en cada activitat (vigilar errors, corregint, ajudar amb el material ...).		

SESSIÓ DE RASPALL - NIVELL ALT

Alumnat: 4rt de Primària

Objectius:

1. Apropiar la modalitat de raspall a l'escola valenciana.
2. Conèixer el context sociocultural del raspall a Bellreguard.
3. Iniciar-se en la pràctica del raspall com a esport tradicional del País Valencià.
 - 3.1. Simular una partida de raspall.

Continguts:

1. Apropament de la modalitat de raspall a l'escola valenciana.
2. Coneixement del context sociocultural del raspall a Bellreguard.
3. Iniciació pràctica al raspall com a esport tradicional del País Valencià.

Metodologia: Al igual que a les passades sessions, farem servir els mètodes d'ensenyança – aprenentatge de comandament directe i d'assignació de tasques per a que l'alumne pugui seguir la sessió i nutrir-se'n dels coneixements d'ella. Per tant, no hi ha lloc per al descobriment propi ja que treballarem per activitats guiades, on en cada una el mestre explicarà les consignes a realitzar i que ja foren explicades a les sessions teòriques prèvies a aquesta sessió.

Materials: Pilotes de badana, cistella, petos blaus i rojos i fitxes per a lesionats.

Lloc: Trinquet “El Zurdo” de Bellreguard.

ACTIVACIÓ

Distribució i duració: Amb tot l'alumnat durant 5 minuts al Trinquet “El Zurdo” de Bellreguard.

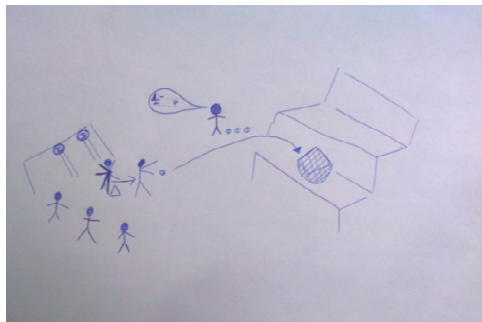
Activitats	Observació	Dibuix
1. En gran grup, l'alumnat començarà a córrer (carrera continua) en cercles, al llarg del trinquet, fent i seguint les instruccions de mobilitat articular que el mestre li vaja dictant (5 min).	Exercicis de mobilitat de tren inferior: • Talons al cul. • Ziga-Zaga. • Córrer cap enrere. • Córrer i contar 5 segons avant i 5 segons enrere.	

	Exercicis de mobilitat de tren superior: • Moure els braços cap avant en el mateix sentit. • Moure els braços cap enrere en el mateix sentit. • Moure un braç cap avant i l'altre cap enrere. • Obrim i tanquem braços, estirant-los correctament.	
--	--	--

PART PRINCIPAL

Distribució i duració: Amb tot l'alumnat, organitzat en equips de 4, de 2 i de 4 alumnes, durant uns 30 minuts. Seguirà aquesta “part principal” l'estructura de primerament repassar la sessió passada i poc després realitzar una activitat pertanyent al seu nivell – en aquest cas alt – al trinquet “El Zurdo” de Bellreguard.

1. Repàs sessió anterior més Vel.-Reacció (10 min.) El docent farà un repàs, llançant preguntes a l'aire, de la sessió anterior que els alumnes – en equips de quatre – hauran d'encertar tot girant-se (a l'estar de cara al blau i el mestre i els alumnes lesionats a l'escala), colpejant la pilota de badana i intentant encistellar-la a una cistella en el primer escaló. Es faran 5 preguntes per equip (10 en total).	• Prèviament el docent haurà aconsellat, durant la introducció que es s'arreglen les mans ràpidament. • Tota pregunta fallada no penalitzarà ni sumará cap punt. Així i tot, si l'alumne encerta a la cistella tindrà un punt. • Tota pregunta encertada serà mereixedora d'1.5 punt. I si l'encerta a la cistella 2.5 punts en total.	
--	--	---

2. Per ací o per allà? Vel.- Reacció (5 min.)

Per parelles, un alumne tira la pilota contra la muralla dels blaus i quan l'altre alumne, de cara a eixa paret, veu que rebota ja pot moure's del lloc i colpejar-la a la paret. En aquesta activitat, practiquem el rebot de raspall que ens ve després colpejar a la paret.

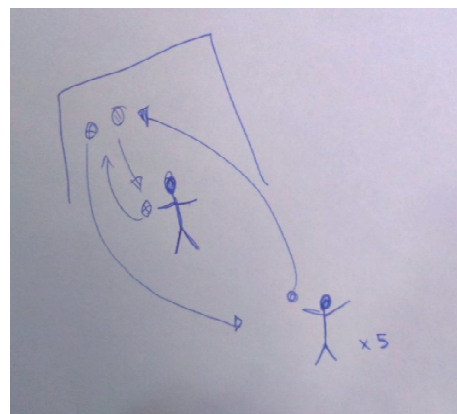
3. La partida del dia (15 min.)

En esta activitat, s'enfrontaran 2 grups i duran a terme una simulació de una partida de raspall.

L'avaluació serà per un codi (nota) que anirà per tantos, quan més tantos s'aconsegueixen més punts tindrà l'equip.

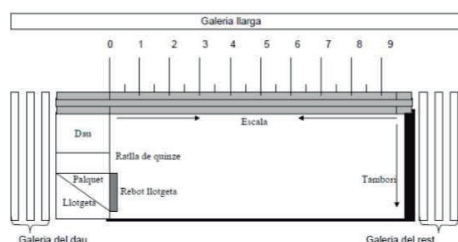
D'aquesta manera jugaran a 10 tantos (o segons s'acorde).

- Es faran un total de 5 tirs, tant buscant la mà dreta com l'esquerra.
- L'alumne que trau, farà tretes curtes i llargues per a que l'alumne mantinga l'atenció en cada pilotada i rebot.
- L'alumne que colpeja deu intentar que la pilota, després de colpejar la paret, vaja en direcció al seu company.

Òbviament, jugaran 4 contra 4, encara que al raspall sols juguen com a màxim 3, nosaltres aprofitarem la llargària del trinet de Bellreguard per a fer partides entre l'alumnat.

Així fem més ràpides les partides i així l'alumnat pot vivenciar el context de raspall que es viu a Bellreguard i la importància que té aquest com a joc tradicional del poble.

TORNADA A LA CALMA

Distribució i duració: Per finalitzar arribem a la tornada a la calma (5 min.) que realitzarem al camp de futbol, de l'escola, on el mestre donarà consignes per a que l'alumnat torne a tenir les 120 pulsacions per minut o menys.

1. Relaxació progressiva del cos (Tècnica de Jacobson)

En aquesta activitat, l'alumnat mantindrà els músculs en tensió durant un breu període de temps (més o menys 4-5 segons) i després els afluixarà immediatament, segons dicte el docent que fa de guia.

Aleshores les consignes del docent estaran referides a exercicis de tensió muscular de diverses parts del cos de l'alumnat, el qual haurà de seguir-les fins el final de l'activitat.

Reflexió final: es tracta d'una sessió per a conèixer i aprendre de primera mà el joc del raspall. Pense que és una sessió important per a l'alumnat ja que coneix l'esport popular de la localitat i d'esta manera pot apreciar la importància que té i ha tingut per a Bellreguard, al mateix temps forma part d'una simulació de partida real i com no, segueix aprenent mètodes de respiració i relaxació (p.e. Jacobson) per a saber autogestionar-se correctament. És una sessió que, per suposat, que duria a terme al meu poble ja que hi ha que fer que els jocs populars perduren per a que es reproduïsquen, es respecten i es practiquen amb el pas del temps.

Tasques per a lesionats:

Aquells que no puguin fer res degut a la seua lesió hauran de fer les següents tasques:

1. Fitxa sobre cada activitat de la part principal: què és persegueix amb cadascuna, materials emprats, dibuixos explicatius de les activitats i opinió personal. Aquesta fitxa serà proporcionada pel docent i, una vegada feta, la pegaran al seu *Diari* en el dia que pertoque.
2. Auxiliar del mestre en cada activitat (vigilar errors, corregint, ajudar amb el material ...).

SESSIÓ VIDEOFÒRUM

Alumnat: 4rt de Primària

Objectius:

1. Apropar la modalitat de raspall a l'escola valenciana.
2. Conèixer el context sociocultural del raspall a Bellreguard.
3. Assistir a un taller vídeofòrum organitzat pel professorat amb el club de pilota de Bellreguard.
 - 3.1. Realitzar preguntes als ponents Coeter II, Sarasol, Emilio Peris i als integrants de la Roda.

Continguts:

1. Apropament de la modalitat de raspall a l'escola valenciana.
2. Coneixement del context sociocultural del raspall a Bellreguard.
3. Assistència a un taller vídeofòrum organitzat pel professorat amb el club de pilota de Bellreguard.
 - 3.1. Realització de preguntes als ponents Coeter II, Sarasol, Emilio Peris i als integrants de la Roda.

Metodologia: En aquesta sessió buscarem el descobriment propi de l'alumne front a persones que estan immerses, viuen i han viscut el món de la pilota valenciana de Bellreguard. La única tasca guiada del mestre serà recordar al seu alumnat allò que feren la sessió anterior, tal i com ha fet durant les passades sessions. Així i tot, el docent estarà atent a aquells alumnes que tinguen una participació més activa durant la presentació i la projecció del documental "Paraula de cavallers".

Materials: Diaris, fulls blancs i bolígrafs.

Lloc: Trinquet "El Zurdo" de Bellreguard.

TALLER VIDEOFÒRUM

Distribució i duració: Amb tot l'alumnat durant tota la classe al Trinquet "El Zurdo" de Bellreguard.

Activitats	Observació	Dibuix
1. Repàs sessió anterior (5 min.) El docent farà un repàs, fent dues preguntes a cada alumne, de la sessió anterior que els alumne hauran d'encertar abans de que comence el taller. El mestre portarà un seguiment de les	- Per cada pregunta fallada, l'alumne avançarà dues posicions en la llista de classe per a realitzar les pertinents preguntes. - Per cada pregunta encer-	

respostes encertades i fallades, així com aquelles actituds mostrades per l'alumnat al repàs.

A més, el propi docent entregarà bolígrafs i fulls en blancs per si algun alumne s'ha oblidat de dur-ne per a les preguntes d'aquesta sessió en el trinet.

2. Presentació i visualització del documental “Paraula de cavallers”

Eixiran els protagonistes al mig del trinquet – seuran en la taula ja preparada front a l'escala – i començaran la presentació del vídeo-documental i la seua posterior projecció mitjançant un cànion en una pantalla portàtil.

tada, l'alumne baixarà una posició en la llista de classe.

- Aquells alumnes que vulguen ser voluntaris en les preguntes, el docent els ordenarà com a primers.
- Una vegada finalitzada la visualització del documental, l'alumnat haurà de fer les pertinents preguntes als ponents.

Reflexió final: es tracta d'una sessió per a conèixer a fons el món del raspall. Pense que és una sessió important per a l'alumnat ja que coneix la modalitat popular de la localitat i d'esta manera pot apreciar la importància que té i ha tingut per a Bellreguard, al mateix temps que forma part d'una xicoteta conferència amb professionals del món de la pilota valenciana que poden respondre a l'alumnat amb vivències que viuen i han viscut en el raspall. És una sessió que, per suposat, que duria a terme al meu poble ja que hi ha que fer que els jocs populars perduren per a que es reproduïquen, es respecten i es practiquen amb el pas del temps.

Universidad
Católica
de Valencia
San Vicente Mártir

Josep Raimon Avargues Martínez
Treball de Final de Grau

SESSIÓ FINAL – DEBAT OBERT

Alumnat: 4rt de Primària

Objectius:

1. Apropar la modalitat de raspall a l'escola valenciana.
2. Reflexionar sobre el significat i la repercussió de la pilota valenciana a Bellreguard.
3. Argumentar sobre els coneixements adquirits durant les sessions de la Unitat Didàctica de P.V.

Continguts:

1. Apropament a la modalitat de raspall a l'escola valenciana.
2. Reflexió sobre el significat i la repercussió de la pilota valenciana a Bellreguard.
3. Argumentació sobre els coneixements adquirits durant les sessions de la Unitat Didàctica de P.V.

Metodologia: En aquesta sessió buscarem l'opinió i les sensacions de l'alumnat després d'haver realitzat cada tasca, activitat i joc de cada sessió de la U.D. el qual es basarà en el aprenentatge cooperatiu ja que faran un debat amb la mateixa estructura d'una tertúlia dialògica.

Materials: Diplomes amb qualificacions.

Lloc: Aula de 4rt

DEBAT OBERT

Distribució i duració: Amb tot l'alumnat durant tota la sessió a l'aula.

Activitats	Observació	Dibuix
1. Debat sobre la U.D. de raspall L'alumnat argumentarà tots aquells aspectes que pensa que han sigut importants per a aquesta unitat didàctica, tant bons com roïns. Tot això, interactuant amb els seus companys, que donaran la seua opinió a favor o en contra de cada argument, així com mostrar la seua perspectiva front	La funció del docent serà ser el moderador del debat obert entre l'alumnat.	

a cada tasca, activitat i joc realitzats en cada sessió de la proposta didàctica. 2. Entrega de diplomes Després del debat, abans de finalitzar la sessió, s'entregaran els diplomes amb les notes finals del quadrimestre a cada alumne. D'altra banda, l'alumnat entregarà al docent el seu <i>Diari del/la pilotari de Bellreguard</i> finalitzat.	• El pilotari <i>Galán</i> serà l'encarregat d'entregar els diplomes per ser l'únic pilotari del poble en actiu.	
Reflexió final: es tracta d'una sessió per a reflexionar sobre tot allò après a la unitat didàctica. Gràcies a aquesta sessió fem que l'alumnat siga partícip de tot allò que anirà realitzant al llarg de tot la U.D., a més de que se senta protagonista de tot allò que haurà realitzat en cada activitat, tasca o joc, sent escoltat per la resta de companys. És una sessió que, per suposat, que duria a terme al meu poble ja que hi ha que fer que els jocs populars perduren per a que es reproduïsquen, es respecten i es practiquen amb el pas del temps.		

11.5. AVALUACIÓ EDUCATIVA DE LA PROPOSTA DIDÀCTICA

Avaluació Inicial

- Treball cooperatiu. *Procedimental*.
 - Conèixer la història de la P.V. a Bellreguard.
 - Conèixer les modalitats més practicades a Bellreguard.
 - On es juga: instal·lacions.
 - Tipus de pilotes i materials emprats.
- Treball individual. *Procedimental*.
 - Fer-se la mà.
 - Diari del/la pilotari de Bellreguard.
- Treball individual. *Conceptual*.
 - Qüestions de repàs de cada sessió (a partir de la segona).

Avaluació Continua

- Observació durant la sessió d'introducció i les sessions pràctiques:
 - Per part del mestre/a.
 - Per part d'altres alumnes.
- Llista d'assistència.
- Treballs i exàmens:
 - Treballs (*Procedimental*): Diari personal.
 - Exàmens (*Procedimental*): Fer-se la mà, execució de colps bàsics i assistència a Videofòrum.
 - Qüestions (*Conceptual*): Repassos a partir de la segona sessió.

Avaluació negociada en la quinta sessió de simulació d'accions i situacions de partit

PACTE per tantos	+	-	+ -	
	MOLT BÉ	BÉ	REGULAR	MAL
	JOC	VAL	30	15

Avaluació Final

Elements de l'avaluació continua: treball, exàmens i qüestions.

Avaluació del Procés

- Elements objectius:
 - Asistencia a classe i vídeofòrum.
 - Treballs grupal i individual.
 - Notes finals.
- Elements subjectius:
 - Observacions del docent.
 - Actituds i participació de l'alumnat a la pràctica.

Universidad
Católica
de Valencia
San Vicente Mártir

Josep Raimon Avargues Martínez
Treball de Final de Grau

12. DISCUSSIÓ

En primera instància, cal que explique que la posada en funcionament d'aquesta proposta didàctica sorgeix davant la problemàtica existent de que al CEIP Gregori Mayans i Ciscar el professorat d'Educació Física no inclou dins de la seua programació anual la pilota valenciana, fet que resulta estrany perquè el trinquet està situat a escassos metres del centre. Per aquest mateix motiu, he centrat tant el contingut bibliogràfic com el desenvolupament de les activitats (de la pròpia proposta) en promoure la pràctica de pilota valenciana – concretament en raspall – en l'alumnat de 4rt de Bellreguard, amb l'objectiu de que siga capaç durant les sessions de creure en la pilota valenciana com un esport autòcton amb identitat pròpia .

Per tant, el Treball Final de Grau i la proposta tracten de fer reflexionar a l'alumnat, amb les pràctiques, de la utilitat que posseeix la P.V. com a contingut important a treballar en el currículum de 4rt de Primària, concretament en la matèria d'Educació Física

Pel que fa als punts tractats (principals i secundaris) al llarg del contingut bibliogràfic, s'ordenarien de la següent manera:

- La relació cronològica de la història dels primers jocs de pilota, de la pilota valenciana a la Comunitat Valenciana i de la pilota valenciana a la localitat de Bellreguard.
- Concretament dins de la història de la P.V. de Bellreguard, s'estableixen uns punts secundaris com són la història de les instal·lacions (carrers i trinquets) de les quals disposa el poble; les modalitats practicades en el trinquet (raspall i escala i corda); i la història del club de pilota valenciana i l'escola de pilotaris. A més, es parla dels pilotaris bellreguardins com un contingut important de la història de la pilota del poble.

D'altra banda, la proposta didàctica és l'aplicació dels esmentats continguts en una sèrie o compendi d'activitats dirigides a treballar l'objectiu principal d'aquest treball: promoure la pràctica de pilota valenciana, dins del currículum d'Educació Física, en l'alumnat de 4rt del CEIP Gregori Mayans i Ciscar.

L'estructuració d'aquesta proposta té com a fi principal que l'alumnat siga partícip del procés i de l'adquisició de coneixements que s'extrauen de cada activitat. Per això, a més de realitzar cada activitat com està estipulat en la proposta, l'alumnat realitza una subactivitat (Diari del/la pilotari de Bellreguard) en cada sessió que li permet entrenar, les activitat que va realitzant, amb un fil conductor fins l'acabament de la 6ª sessió, on l'entrega per última vegada – abans la deixava i se li tornava per a la sessió d'eixe dia – en mà al mestre per a que li ho corregisca. A partir de la correcció d'aquesta activitat, conclouria el treball d'adquisició de continguts per part de l'alumnat.

Tanmateix, cal destacar la importància que tenen dos sessions (la primera i la setena o

última), ja que una ens serveix per a introduir el temari del TFG i l'altra valora el treball realitzat al llarg de la proposta didàctica.

Aspectes a considerar del treball

Aquest Treball Fi de Grau l'he realitzat amb l'objectiu de que la proposta didàctica algun dia pugui dur-la a terme per a incentivar la pràctica esportiva de la pilota valenciana no sols a 4rt de Primària o el CEIP Gregori Mayans i Ciscar, sinó també a l'alumnat de l'institut d'ESO Joan Fuster. A més, el treball a banda de traure a la llum la riquesa sobre pilota valenciana que posseeix la localitat saforenca també treballa aspectes motrius, psicomotrius i socials que encara fan, sinó ho era ja, més interessant incloure l'esport autòcton en la programació didàctica d'Educació Física.

Tanmateix, aquest treball podria tindre una transferència a altres àmbits de la vida quotidiana per a que no sols tinga una repercussió a nivell educatiu sinó que arribe a tot aquell que ho vulga. I també dins del camp esportiu, promovent que la pilota valenciana de Bellreguard guanye adeptes per tots els aspectes coordinatius i de condició física bàsic que aporta.

En segon lloc em quedarà comprovar si tots els objectius prèviament determinats s'han aconseguit tal i com pretenia des d'un primer moment.

Per un costat, el fet d'organitzar-me amb el meu cronograma de tasques he pogut fer un seguiment del meu treball, el qual junt amb la recerca d'informació a llibres, pàgines web, l'ajuda inestimable de col·laboradors del poble i la unitat didàctica, he pogut anar completant poc a poc i progressant cap allò que buscava d'aquesta proposta. Gràcies als col·laboradors he pogut ser partícip d'informació (exemple: les dues modalitats practicades a Bellreguard) de transmissió oral. Així i tot, aquests continguts he anat completant-los amb els manuals especialitzats, tot sense perdre l'essència d'allò expressat pels voluntaris amb els que he comptat.

D'altra banda, pel que fa als objectius d'aquest treball podem dir que aquest assolirà el primer – i el més important del treball – objectiu general (*Conèixer i indagar en la història de la pilota valenciana de Bellreguard*) per a que, a través de la realització d'una proposta didàctica adequada i estructurada (adquisició del 2n O.G.), es promoga la pràctica de pilota valenciana al currículum d'Educació Física de 4rt de l'escola del poble (adquisició del 3r O.G.). Tot per a que es tinga consciència de la importància d'emprar la pilota valenciana dins de l'àmbit educatiu (adquisició del 4rt O.G.).

Pel que fa als objectius específics, pense que dintre de cada objectiu general portarà al seu compliment ja que busquem.

Aleshores podem dir que els objectius marcats, tant a nivell de contingut del treball com a nivell

de la unitat didàctica per a preservar i incentivar el joc de pilota a Bellreguard, s'assoliran veient la cohesió completa de tots els elements del treball.

A més, pense que aquest treball m'ha permès conèixer amb més profunditat tot allò que envolta la pilota del meu benvolgut poble. Tant és així que el fet de buscar fonts bibliogràfiques sense parar – cosa quasi impossible per la poca bibliografia existent – m'ha fet donar-me compte de què la pilota valenciana del meu poble necessita de la meua ajuda i de tots aquells que vulguen que l'esport valencià per excel·lència no desaparega de Bellreguard. Aleshores, estic molt satisfet per tot el procés que he anat realitzant per a arribar a la consecució final del treball, encara que hi haja hagut algun problema en la recerca bibliogràfica.

A més, m'agradaria donar-li les gràcies a la Universitat Catòlica de Valencia, al docent Lluís Ramos Santamaria i a la meua tutora Yolanda Moreno Sigüenza per fer possible que aquest Treball Fi de Grau haja sigut possible, ja que pense que em de tindre cura i incentivar tot allò que tinga que veure amb la nostra cultura i tradicions valencianes.

En definitiva, volem que pervisca allò nostre, que ens plena d'identitat i que ens necessita perquè *tu eres la paraula viva que assumirà la veu d'un poble i aleshores seràs, per sempre, poble* (Estellés, 1971).

13. CONCLUSIONS

D'aquest treball es poden extraure les següents conclusions:

- Es considera patrimoni cultural i autòcton la pilota valenciana de Bellreguard per la llarga tradició en raspall.
- Es considera rellevant la història que gira entorn de la P.V. de Bellreguard.
- Es consideren valuosos, per al foment d'una educació en valors, aquells elements socio-afectius derivats del joc de la pilota valenciana, com són:
 - La cavallerositat.
 - El respecte.
- Es considera valuosa la llengua com un element vehicular del joc de pilota valenciana.
- Es considera important la proposta didàctica per aflorar el gust per la P.V. i omplir el buit educatiu existent.

- Es consideren indispensables els propis recursos materials, creats pel mateix alumnat, per a que l'aprenentatge siga significatiu: "Diari del/la pilotari de Bellreguard".
- Es considera molt important el treball diari que va realitzant l'alumnat en cada sessió.
- Es consideren beneficiosos els aspectes motrius i psicomotrius per al desenvolupament físic i psíquic de l'alumnat.

14. ANNEXOS

ANNEX I

JUGADORS BELLREGUARDINS

- **JUGADORS D'ABANS**

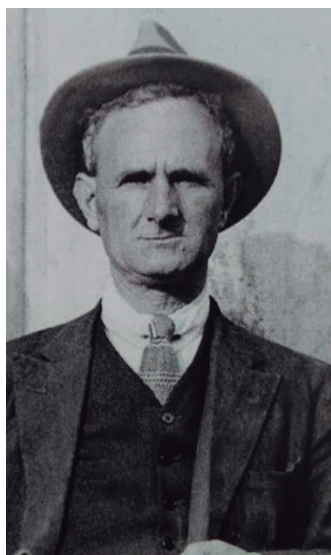
Pilotaris de principis del segle XX (Torres i Escrivà, 2014, p.45-47)

Amb la construcció del trinquet va créixer el nombre d'aficionat i per tant, una remesa de pilotaris del quals destacaren:

- Servando Pellicer Gai “Servando” (1883-1941), fou un barber que per viure al Carrer Major del poble, lloc on es celebraven les partides al carrer, es va fer pilotari.

D'altra banda, aquesta gran pilotari va tindre que emigrar a l'Argentina durant els anys de la fam (1915-1920) i va ser alcalde provisional de Bellreguard durant la II República.

La gent del poble el recorda amb una pilota de vaqueta sempre a la butxaca per a jugar amb els xiquets, el quals estaven al carrer jugant, i per la bona relació que tenia amb el mecenes del primer trinquet del poble, l'advocat adinerat Fernando Bosch.

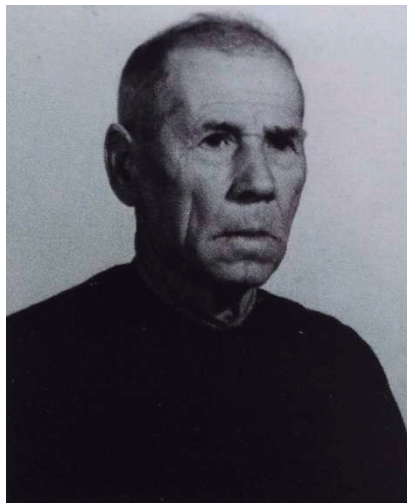

Il·lustració 12. El pilotari *Servando* (Torres i Escrivà, 2014)

- Bautista Rocher Morant “Batiste Vaqueta” (1889-1966), fou un pilotari que emigrà als EE.UU. per pocs anys i que devia el seu malnom a que jugava – de mitger– molt dur, tant que la gent del poble recorda una partida d'ell amb Alfredo Poma i Carlos el Noble contra el

germans Pepe, Juan i Vicente Cremades, la qual va quedar en taules perquè es va fer de nit, d'allò que va durar. Se'l recorda també per ser amic del trinqueter d'aleshores, Francisco *el Llau*.

Il·lustració 13. El pilotari *Batiste Vaqueta* (Torres i Escrivà, 2014)

- Carlos Sanmateu Calafat “Carlos el Noble” (1889-1973), fou un pilotari que també emigrà als EE.UU. l'any 1920 i que va viure la pilota molt de prop, per viure al carrer Major. Participà, jugant de rest, en la mencionada i famosa partida que es va suspendre per la duració tant llarga que va tindre.

Il·lustració 14. El pilotari *Carlos el Noble* (Torres i Escrivà, 2014)

- Fernando Pellicer Cardona “Fernando el Tort o Tort de Pere” (1891-1982), fou un pilotari que també vivia al carrer Major i que el seu malnom venia pel seu defecte físic que

l'impedia veure amb l'ull dret.

D'altra banda, cal especificar que fou un jugador de raspall conegut per tindre un braç molt fort i per ser oncle de "Pascual de Pere" (un dels entrevistats), pilotari aficionat als anys seixanta.

Il·lustració 15. El pilotari *Fernando el Tort* o *Tort de Pere* (Torres i Escrivà, 2014)

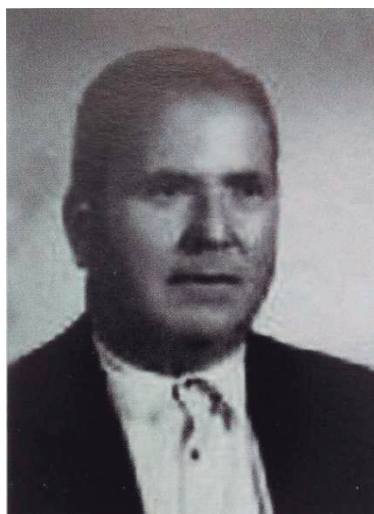
- Jaime Pastor Garcia "Jaume Poma" (1891-1951), fou un gran aficionat i pilotari bellreguardí que va inculcar en el seu fill Jaume la passió per aquest esport. Malauradament, el jove que apuntava alt com a promesa de la pilota valenciana va morir als 24 anys.
- Francisco Pellicer Avargues "Francisco el Llau" (1894-1945), fou un molt bon pilotari que també fou trinqueter.
- Alfredo Pellicer Pastor "Alfredo Poma" (1894-?), fou un pilotari que se'l recorda pel desafiament guanyat del 1923 al trinquet d'Oliva on va jugar de rest amb els germans Pepe i Juanito Cremades contra tres de Daimús: el Farfallós, Joaquín Planes i El Moliner.

Il·lustració 16. El pilotari *Alfredo Poma* (Torres i Escrivà, 2014)

- Miguel Borràs Romero “Miquelet de Vaicama” (1896-1975), fou un gran aficionat i pilotari ja que vivia on es realitzaven les tretes en les partides del carrer Major.

Cal destacar que va tindre dos fills pilotaris, el major “Miquel de Vaicama” que fou considerat una gran promesa i el menut “Franco de Vaicama” que sempre ha estat lligat al món de la pilota com a jugador i després com a trinqueter.

Il·lustració 17. El pilotari *Miquelet de Vaicama* (Torres i Escrivà, 2014)

- Els germans Juanito i Pepe Cremades Marco (1903-?, 1905-?). Parella de germans pilotaris de raspall, on Pepe jugava de rest i Juanito de punter.

Il·lustració 18. Els pilotaris Pepe i Juanito Cremades (Torres i Escrivà, 2014)

Pel que fa a la seua trajectòria, se'ls recorda per haver jugat el famós desafiament del trinquet d'Oliva contra els de Daimús, i perquè van formar un trio amb Alfredo Poma que va ser famós durant un temps al batre als millors pilotaris d'aleshores de la província.

A més van tindre el plaer d'enfrontar-se a pilotaris de la talla de Nel de Murla i el Xiquet de Simat. Com a dada curiosa destacar que Pepe va tindre un fill, Paco, que va ser un pilotari amateur que es caracteritzava per tindre un fort colp.

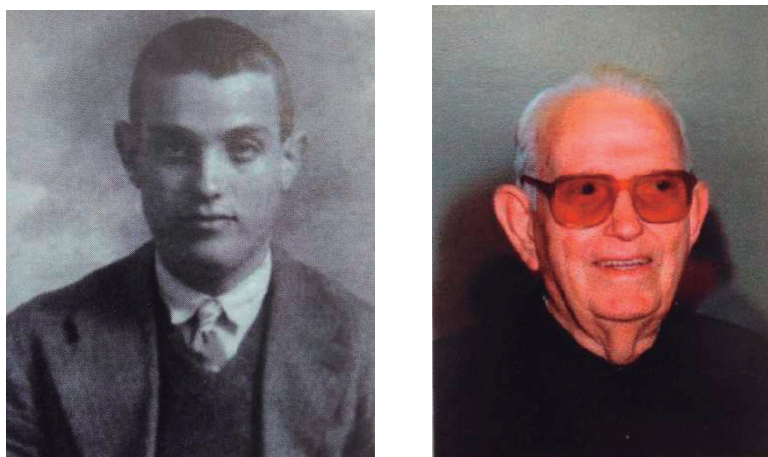
Per finalitzar amb aquesta època de pilotaris bellreguardins, Vicente Cremades Marco - retor i pilotari de Bellreguard d'aleshores - va escriure l'any 1910 que eixos pilotaris "eren els millors de l'horta de Gandia".

Pilotaris de la primera meitat de segle (Torres i Escrivà, 2014, p. 47-52)

- Vicente Cremades Marco "El Blanquet" (1910-1996), personatge il·lustre del poble que fou al mateix temps capellà i pilotari i encara es recordat per dues raons relacionades amb la pilota. Una per la seua gran destresa en el joc la qual li va permetre enfrontar-se des de ben menut a pilotaris que tenien més edat que ell i, l'altra i més important, que salvà la vida el dia 5 d'octubre de 1936 gràcies a que un dels milicians li va trobar a les butxaques, mentre l'escorcollava, un guant de jugar a pilota. Aquest descobriment va provocar que els milicians acordaren no assassinar al "millor pilotari del poble".

Pel que fa a la seua trajectòria, durant la guerra civil va jugar diverses partides al trinquet de Gandia amb el malnom de "Retoret" i fou homenatjat, junt a Carlets, Franco, Burguera i Pellicer, el dia que s'inaugurà el nou trinquet municipal de Bellreguard, rebent una placa commemorativa de mans del president de la Diputació de Valencia (Antoni

Asunción). Aquell mateix dia, va ser l'encarregat de fer la treta d'honor de la partida.

Il·lustració 19. El pilotari Vicente *El Blanquet* de jove i major (Torres i Escrivà, 2014)

- Luis Tarrazona Morella “Ullera” (1912-?), pilotari de raspall i de pare trinqueter que es quedà orfe molt prompte i com sa mare regentava tant el trinquet, finalment el trinquet esdevingué sa casa.

La seua trajectòria fou meteòrica fins que als 18 anys va decidir retirar-se del món de la pilota perquè sa mare va deixar d'assistir al trinquet. Tanmateix, se'l recorda per haver jugat grans partides de raspall al trinquet de Bellreguard.

Finalment, cal destacar que el seu malnom ve perquè tenia problemes visuals que li feien dur unes ulleres amb cristalls ben grossos.

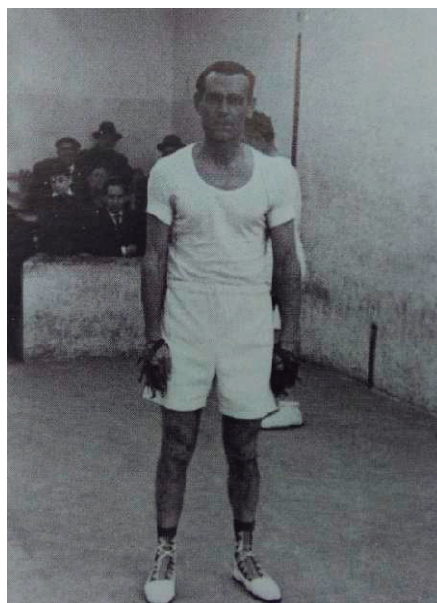
- Carlos Guillem Cots “Carlets” (1912-1988), pilotari natural de Piles però considerat de Bellreguard perquè mitja vida la va viure al poble.

Tota la seua vida la va dedicar a la pilota valenciana, sent trinqueter (1945-1963), aficionat i punter en raspall. Segons Alberto Soldado, citat per Torres i Escrivà (2014, p.49), “la pilota ocupava un lloc tant important en la vida de Piles, que quan Carlets, formant parella amb Salvador de Boqueta de l'Alqueria de la Comtessa, portava més de vint partides guanyades, les campanes de l'església van voltejar per anunciar-ho a tothom”.

Carlets fou junt a Ciscar un pilotari de moda que arrossegava molta gent de La Safor i la Marina. Va arribar a guanyar 30 partides seguides fins que en un mà a mà contra *Cariño* de Rafelcofer, va perdre la seua primera partida. Al igual que El Blanquet, fou homenatjat al 29 de setembre de 1987 en la inauguració del trinquet de Bellreguard amb una placa

commemorativa.

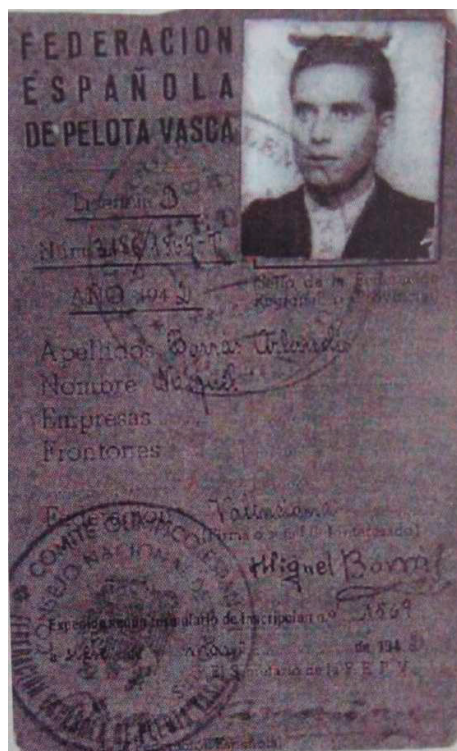
Il·lustració 20. El pilotari *Carlets* (Torres i Escrivà, 2014)

- Juan Bataller “Juanito del Casino” (1922-1964), fou un pilotari amb un passat futbolístic que finalment va fer cas a son pare i es va passar al bàndol de la pilota. Va jugar de mitger i punter en raspall amb els millors pilotaris de l'època –Ciscar, Patoto, Antoniet de Xeresa, Bolo d'Oliva, Serapio i Coca de Rafelcofer, Oltra, el Ferrer de Miramar, el Grauer, Roget de la Vall i Rovellet- i va formar part, segons Alberto Soldado, citat per Torres i Escrivà (2014, p. 50) de l'època gloriosa de la pilota de Bellreguard amb Ullera, Carlets, Miguel de Vaicama, Pometa i Juanito del Casino. Va formar parella entre 1957-58 amb el seu paísà Miguel de la Cens i es va retirar el 21 d'agost de 1960 en una partida que va guanyar 25-10. La seua retirada dels trinquets no fou completa perquè fou encarregat del trinet de Rafelcofer durant 3 anys.

Il·lustració 21. El pilotari *Juanito del Casino* i al seu costat *Miguel de la Cens* (Torres i Escrivà, 2014)

- Miguel Borràs Arlandis “Miguel de Vaicama” (1922-1946), pilotari de dilatada carrera al morir als 24 per una malaltia pulmonar. Així i tot, va tindre l’oportunitat de formar part del quintet invencible dels anys 40 i tindre un ressò en la premsa, on el setmanari “La voz del distrito” el dia 1 de gener de 1951 va dir: “Vaicama I, que en pau descanse, va ser el vertader lleó del nostre esport”. La seua especialitat fou el raspall però també jugà a dalt corda de rest. Se’l recorda per dos majestuosos partides de raspall: una al trinquet de Bellreguard amb Juanito del Casino contra el Ferrer de Miramar i Carlets i, un mà a mà contra Carlets en el trinquet vell de Gandia.

Il·lustració 22. Fitxa federativa del pilotari *Miguel de Vaicama* (Torres i Escrivà, 2014)

- Jaume Pastor Cremades “Pometa” (1923-1947), pilotari que per desgràcia va morir també als 24 anys i va pertanyer al famós quintet dels 40. Va jugar de rest a la modalitat de raspall i va compartir sòl amb pilotaris de la talla de Grauer, Coca i Serapio de Rafelcofer, Xiquet de la Vall, Oltra i Bolo d’Oliva, etc. Fou molt conegut als trinquets de La Safor i la Marina per la seua qualitat i per dos desafiaments al trinquet vell de Gandia, on junt a Juanito del Casino van jugar contra tres jugadors.

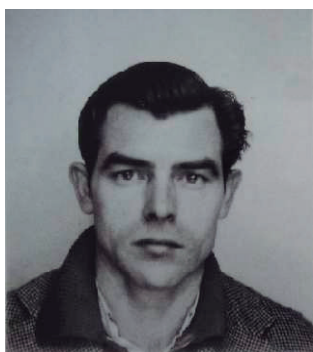

Il·lustració 23. Fitxa federativa del pilotari Pometa (Torres i Escrivà, 2014)

Pilotaris de la Postguerra (Torres i Escrivà, 2014, p. 52-60)

- Salvador Torres Escrivà “Naré” (1925-2010), fou un pilotari de raspall que debutà als 20 anys, en la posició de rest en els trinquets de La Safor, entre ells el de Bellreguard.

Se'l recorda per posseir una gran força, però el poble no va poder seguir gaudint de la seua mestressa perquè va emigrar al 1955 a França on va es casar i d'on va tornar com a empresari del transport de taronja. Aquesta nova professió va fer que no tornara a la pràctica de la pilota però, no obstant, va seguir anant fins la vespra de la seua defunció a veure les partides del trinquet de Bellreguard. Al 26 d'octubre de 1987 va ser convidat d'honor en l'homenatge de Serapio, Coca, Miguel de Vaicama i Ullera celebrat a Rafelcofer.

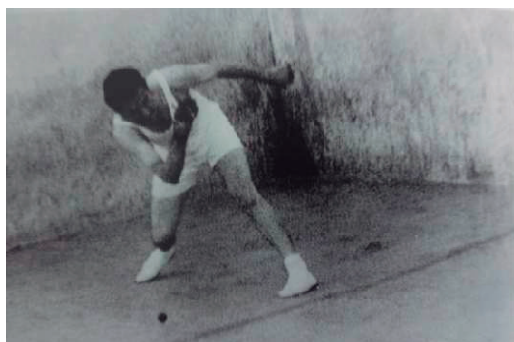

Il·lustració 24. El pilotari Naré (Torres i Escrivà, 2014)

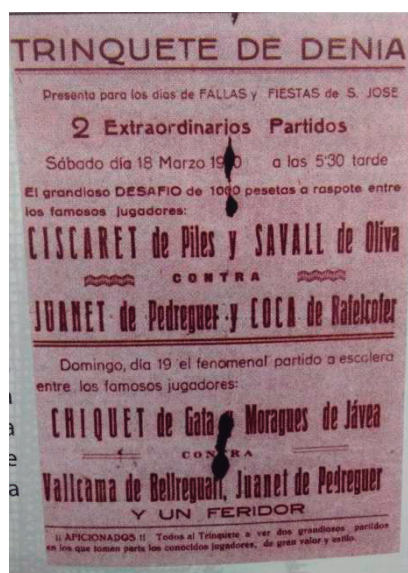
- Franco Borràs Arlandis “Franco Vaicama” (1930-?), membre d’una família d’esportistes, fou un pilotari polivalent a raspall i dalt corda en la posició de rest. Va començar a jugar molt menut a pilota al trinquet i al carrer, tant que a l’edat de 17 anys va jugar la seua primera partida destacada i als 19 anys va tenir una lesió greu en el braç, la qual no va minvar la seua carrera esportiva.

A més se’l recorda jugant tres importants *mà a mà* per dalt corda contra Serapio a Bellreguard i Gandia, i contra el Xiquet de La Vall a Bellreguard i la Vall; fou encarregat, junt al seu germà Vicent, del trinquet vell durant els dos últims anys (1964-65) d’aquest i encarregat durant 3 anys del trinquet municipal del poble inaugurat al 1987; en el mateix trinquet, mentre no hi havia partides, entrenava a les joves promeses junt amb Richart.

El dia de la inauguració del trinquet fou homenatjat al trinquet bellreguardí on se li va entregar una placa commemorativa. Finalment, la seua última partida fou en El Zurdo de Gandia el 23 d’agost del 1959 que guanyà amb Pavia i Marines (25 a 10) contra Antoniet de Xeresa i Gorza de Daimús.

inco

Il·lustració 26. Cartell partida d’escala i corda Trinquet de Dènia amb Franco Vaicama com a protagonista (Torres i Escrivà, 2014)

- Miguel Pellicer Pellicer “Miguel de la Cens” (1932-?), fou un pilotari de raspall –posició de rest- de talla que va jugar durant quasi 10 anys moltes partides de cartell en El Zurdo de Gandia. Debutà l’1 d’octubre de 1954 amb Quart contra Grauero i Navarro i va jugar la partida de celebració pel 5º aniversari del trinquet d’El Zurdo i amb el seu paisà Juanito del Casino en la partida d’acomiadament d’aquest últim. També jugà amb Godofredo contra els dos famosos Ciscar i Gorxa i va eixir vencedor per 25-10. Encara que la seua història estagué molt lligada al Zurdo de Gandia, el pilotari era de partida quasi diària al trinquet de Bellreguard.

Il·lustració 27. El pilotari *Miguel de la Cens* (esquerra) amb *Godo* (dreta) al trinquet El Zurdo de Gandia el 16-5-1957 (Torres i Escrivà, 2014)

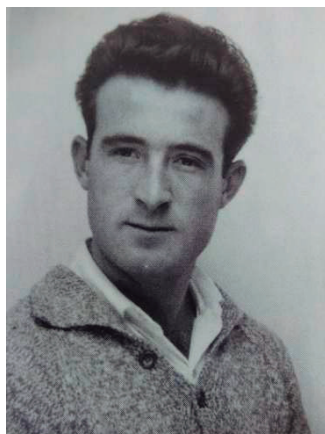
- Antonio Giménez Santodomingo “Giménez el Llobet” (1937-?), fou un pilotari de raspall que tenia una bona potència de braç quan jugava de rest.

Pel que fa a la seua trajectòria, el seu debut fou als 16 anys al carrer i als 18 als trinquets. A més va jugar partides de cartell durant 1961, 1962 i 1963, incidint que el seu debut professional fou al trinquet de Bellreguard, amb Gorxa de company i Poma i Monzó de contraris.

La seua qualitat prompte es féu ressò i va començar a fer partides al Zurdo de Gandia, tant que durant tres anys el seu nom era comú al cartell del trinquet. Encara que al 1963 va emigrar a França, va tindre abans l’oportunitat de coincidir jugant amb

bellreguardins com Juanito del Casino, Naré, Miguel de la Cens, Carlos Serrat i Vicente del Cine i enfrontar-se a pilotaris de la talla de Ciscar, Antoniet, Godofredo, Malonda, Miramar, Monzó, Bolo, Parra, Gorxa, Roget, Muñoz...

Llobet

- Salvador de l'Assumpció Pastor "Pastor" (1941-?), fou un pilotari que abans de ser-ho fou campió provincial de 100 metres espatlla i jugador de futbol. El seu debut fou als 18 anys en raspall en la posició de punter on tenia una depurada tècnica. Va jugar dos partides de cartell en El Zurdo, una al novembre de 1962 amb l'afamat Ciscar de Piles contra Antoniet de Xeresa i Roget del Grau i, l'altra – als dos dies – amb Antoniet contra Monzó de La Font i Ricardet de Genovès. Tanmateix, el servei militar li va interrompre la seua carrera esportiva durant 6 anys, reprenent-la guanyant 25-5 al 1968 en el trinquet d'El Zurdo amb el paísà Burguera i Gorxa de Daimús, de companys, contra Pigat i Xato de Genovès. Va tindre el plaer de jugar amb pilotaris de talla abans esmentats i en trinquets de la Marina Alta o una catedral de la pilota del Genovès.

Il·lustració 29. El pilotari *Pastor* (Torres i Escrivà, 2014)

- Fernando Torres Burguera “Burguera” (1944-?), fou un pilotari que va viure en casa del primer trinqueter del poble, Fernando Bosch perquè el seu avi era l’administrador de les terres de l’advocat adinerat. Com aquell que diu, el trinquet era la seua segona casa perquè sa casa comunicava amb el trinquet per una portella, fet que va influir perquè poguera gaudir cada vesprada de la pilota i, com no, gràcies al seu germà Pedro practicar-la des de ben menut. La seua modalitat fou el raspall on va jugar de rest que, segons Llorenç Millo, citat per Torres i Escrivà (2014, p.54), en el llibre “El Trinquet” “era un jugador brau i dur de matar que es va enfrontar amb els millors del raspall iniciant-se en el trinquet del seu poble i en el vell de Gandia”.

La primera partida que va jugar en El Zurdo va ser al 1967 amb Pigat de Genovès i Gorxa contra Pizarro de Pedreguer i Muñoz de Villalonga, la qual van guanyar per 25 a 5; va jugar moltes partides amb els seus paisans Pellicer i Pastor, un mà a mà extraordinari amb Sanchis contra Malonda i Pigat i va jugar la seua última partida al trinquet El Zurdo el 31 de desembre de 1979, amb un desafiament de 300.000 pessetes, on va guanyar amb Crespo i Joaquin a la parella Batiste i Ricardo per 25 a 10.

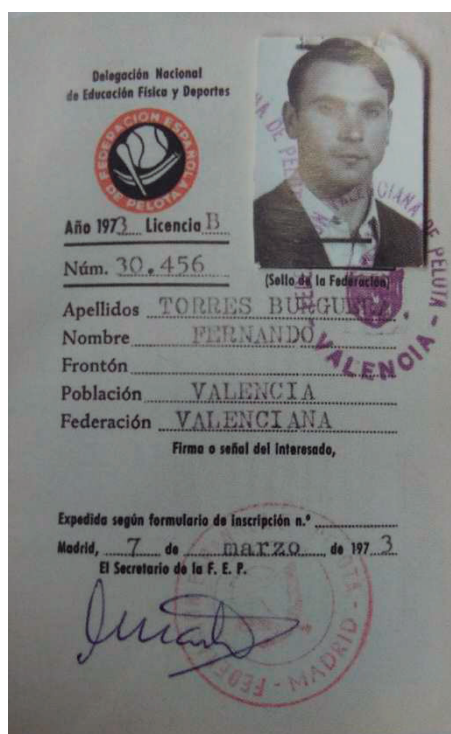
Una lesió al 1982 el va apartar sis anys dels trinquets però va reaparèixer jugant al trinquet de Bellreguard, on el periòdic Levante es va fer ressò dient: “Amb el trinquet de Bellreguard fins a la bandera i un fabulós ambient, Burguera, Enrique i Olaso es van enfrontar a Tissa, Escrivà i el Bessó. El resultat no pot ser més clar, 25 a 5 a favor dels primers. Fernando Burguera ha sigut un pilotari de tota la vida i la gent aficionada ho nota. Saber estar, i el més important, un mestre. Al final els aficionats van eixir contents”.

Tanmateix, la premsa esportiva comentava les seues partides “al final, l’experiència i tècnica de l’extraordinari Burguera es van imposar” o “Burguera ha sigut el botxí que després de remuntar un marcador advers, va rematar la feina, guanyant una partida que passarà a la història de la pilota en la Safor”.

Finalment, comentar que el dia 13 de maig de 1988, va jugar la seua última partida i va penjar els guants. La seua trajectòria ha sigut homenatjada dues vegades, una durant la inauguració del nou trinquet municipal, on una placa commemorativa del president, Antonio Asunción, de la Diputació de València i, l’altra el 2007 on va rebre junt amb Pellicer i Franco una placa commemorativa de mans de l’alcalde Pere Cremades.

Il·lustració 30. El pilotari *Burguera* (Torres i Escrivà, 2014)

Il·lustració 31. Fitxa federative del pilotari *Burguera* (Torres i Escrivà, 2014)

- Salvador Pellicer Camarena “Pellicer” (1947-?), fou un pilotari de raspall i de rest que es caracteritzava per posseir una bona raspada, una treta i una col·locació front a la pilota.

D’una banda, Pellicer va començar a jugar prompte influenciat per Franco – que era amic seu – i a practicar la pilota al frontó del Bar Escrivà.

Segons deia D. Vicente Cremades “Pellicer és un jugador de potent pilota”, testimoni que confirma Soldado, citat per Torres i Escrivà (2014, p. 56), al dir: “Pellicer és un dels millors jugadors dels any 70, els seus enfrontaments amb Malonda II van contribuir, en gran

manera, al ressorgiment del raspall”.

El seu debut com a professional fou als 17 anys en una partida de cartell al trinquet de Gata. A més se'l recorda per haver guanyat 19 partides seguides, i per ser el pilotari que més nombre d'aquestes n'ha jugat, en el trinquet de Pedreguer. El dia que s'inaugurà aquest trinquet fou un èxit de públic perquè no cabia més gent durant la partida que va enfrontar a Pellicer, Pigat i Antonio contra Malonda II, Sanchis i Crespo, guanyant els primers 30 a 10.

Va jugar nombrosos desafiaments contra els millors pilotaris de l'època, destacant la partida per dalt corda que es celebrà en benefici de Fontilles (14-5-1981) on va aconseguir – junt a Sanchis i Pascual II – guanyar el rècord, fins ara, de recaptació, 465.000 pessetes.

La seua retirada del món professional, després de 15 anys en aquest, es va produir al Trinquet de Castelló de Rugat l'any 1985, amb Balduino de parella i contra Simatero, Pepico i Julio.

Va col·laborar per les vesprades – les quals no hi havia partida – amb Franco, Burguera i Richart en la formació integral dels joves de l'Escola de Pilota a partir de l'obertura del nou trinquet bellreguardí. El mateix dia d'aquesta inauguració va ser homenatjat amb una placa commemorativa per la seua carrera, amb la resta de pilotaris esmentats que també reberen el mateix honor. No obstant, en 2007 va rebre de mans de l'alcalde Pere Cremades, en una partida homenatge a Franco, Burguera i ell, un pergami commemoratiu.

Il·lustració 32. El pilotari *Pellicer* (Torres i Escrivà, 2014)

- Salvador Boix Burguera “Cames” (1969-?), fou un pilotari que jugava de rest per dalt corda i que fou professional des de 1988 fins l’any 2005. També se’l recorda per ser un especialista en traure amb la seua dreta potent i en restar pilotes de rebot.

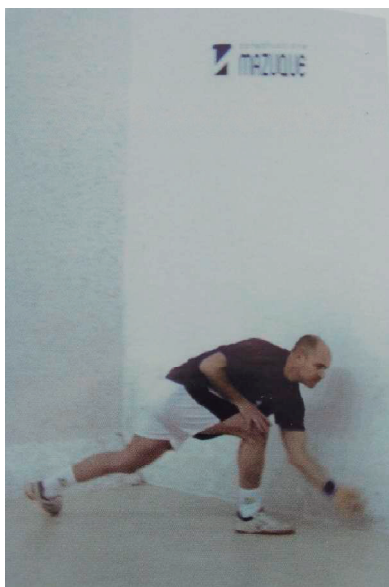
Va tindre el plaer de disputar al 1989 el trofeu Mazda, per dalt corda, al trinquet de Pelaio de València amb Guillem i contra Juanjo de la Vall i Carlos. A més de jugar diversos trofeus Festes del Poble de Bellreguard.

Il·lustració 33. El pilotari *Cames* amb *Álvaro* de Faura (Torres i Escrivà, 2014)

- Jose Andrés García Sanmateu “Terri” (1974-?), fou un pilotari esquerrà de raspall que va eixir de la mateixa escola de pilota bellreguardina com a punter i tingué una carrera de 15 anys.

Pel que fa a la seua trajectòria, el seu debut fou als 23 anys, amb Tur de Piles i contra Burguera II i Juansa, en el trinquet de Bellreguard. Cal destacar la seua última partida, el dia 16 de març de 2013, ja que fou un desafiament “d’esquerrans” – on estaven obligat a colpejar amb l’esquerra - de 2.500 € entre Galán i ell contra Armando i Miravelles.

Il·lustració 34. El pilotari *Terri* (Torres i Escrivà, 2014)

- Fernando Torres Pallarés “Burguera II” (1976-?), fou un pilotari de raspall que jugava de punter. A més se’l recorda per posseir una potent raspada amb la seua esquerra precisa. Des de ben menut va viure la pilota a casa per ser fill de Burguera i estar influenciat per Richart i Franco.

Pel que fa a la seua trajectòria, va disputar partides de cartell al trinquet vell del Zurdo i fou campió per doble partida en el Trofeu Circuit Jove i el Trofeu Festes de Bellreguard com a Campionats Trofeu Mancomunitat. I també va debutar com a professional en el Trofeu Diputació en els trinquets d’Oliva, Gandia i Bellreguard.

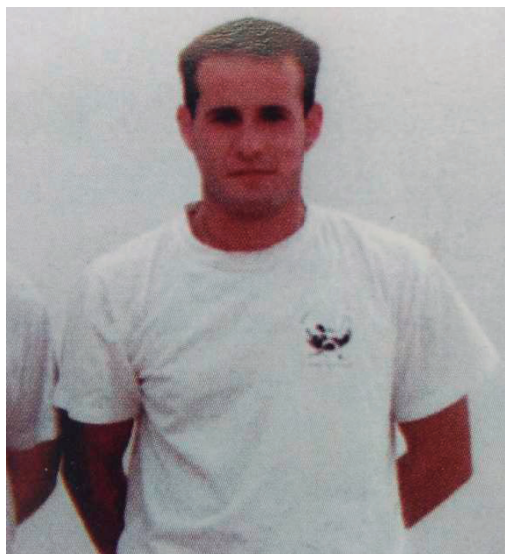
Finalment, als 30 anys decideix retirar-se del món de la pilota per ajudar a son pare i fer-se càrrec del bar familiar, el “Bar Torres”.

Il·lustració 35. El pilotari *Burguera II* (Torres i Escrivà, 2014)

- Juan Salvador Climent Garcia “Juansa” (1977-?), fou un pilotari de raspall que va començar com a punter i després es va decidir per jugar de rest. Aquest jugador, fill de Richart (un dels entrevistats d’aquest treball) destacava per tindre una raspada forta i una gran volea.

Pel que fa a la seua trajectòria, Juansa, com a fill de Richart, va aprendre a jugar a l’Escola de Pilota del poble, coneixent en aquesta a Capellino i Galán, pilotaris amb els que va guanyar 25-0 el campionat provincial d’alevins (13 anys) al 1989 a l’equip de Canals. La seua carrera fou curta ja que va disputar la seua última partida al juny del 1996, amb Burguera II i contra Tur i Terri. El motiu de la seua retirada fou el mateix que el de Burguera, la feina.

Il·lustració 36. El pilotari *Juansa* (Torres i Escrivà, 2014)

• **JUGADORS ACTUALS**

L'únic jugador en actiu actualment és Juan Barber Escrivà “Galán” que va nèixer al 1977 i juga a raspall de punter i ha sigut format a l'Escola de Pilota de Bellreguard per Franco, Richart i Pellicer. Comentar que la seua carrera de pilotari fou fulgurant, tant que en uns mesos ja era molt conegut en el món de la pilota, la qualitat que tenia el va portar a disputar algunes finals locals i provincials. Pel que fa al seu palmarès (Torres i Escrivà, 2014, p. 59-60):

- Al 2001 aconseguí un subcampionat, amb Salva i Coeter II, a la Lliga de Raspall Trofeu Diputació i un subcampionat del Trofeu Fira i Festes de Gandia.
- Al 2002 aconseguí un subcampionat amb Waldo de la Lliga de Raspall Trofeu Diputació.
- Al 2006 fou semifinalista del 21 Campionat Individual de Raspall Bancaixa en vèncer a David de Genovès al trinquet de Bellreguard.
- Al 2008, el trio format per Gorxa, Alberto i Galán es proclamà campió de la Lliga Professional de Raspall (Trofeu Diputació València) guanyant per 25-10 a Malonda Iv, Coeter II i Canana II en el trinquet de Bellreguard. En aquest partit Galán estigué, segons les cròniques, “superb en la punta”.
- Al 2013 va jugar “la partida dels esquerrans” amb Terri (altre bellreguardí) al trinquet de Piles on hi havia un desafiament de 2.500 euros.

El malnom Galán li ve perquè el seu oncle i avi matern, originaris de Daimús, foren importants pilotaris que el dugueren. Segons Torres i Escrivà (2014, p. 59) debutà als 16 anys en el Zurdo (Trinquet de Gandia) i continua jugant 23 anys després, tenint present que ha pogut jugar amb els millors pilotaris en els trinquets de Bellreguard, Gandia, Oliva, Pedreguer, La Vall, Piles, Villanova de Castelló, la Llosa de Ranes i Genovès.

Finalment, segons Peris i Richart (2016), l'actual pilotari en actiu és Juan Barber Escrivà “Galán” però em van recomanar no parlar amb ell perquè “passarà de tu perquè ell és molt seu” i “fa temps que no està massa bé”.

Il·lustració 37. El pilotari *Galán* (Richart, 2016)

ANNEX II

NOTICIES RELLEVANTS

Una fita memorable a destacar fou quan va jugar un mà a mà el mític Genovès al trinquet de Bellreguard contra Diego el 24 d'agost de 1988 (Torres i Escrivà, 2014, p. 64).

Finalment, els mateixos autors diuen que en aquest últim segle s'han jugat nombroses finals al Trinquet "El Zurdo" de Bellreguard, entre les quals destaquen: el Campionat Individual de Raspall (2008), Trofeu Diputació Raspall (2010), Lliga Professional de Raspall de la Federació de Pilota Valenciana i el Campionat del CESPIVA (2012), Màsters Pilota Generalitat Valenciana a Raspall (2013), XX Torneig Diputació a raspall (2014) i la última, que ha sigut la XXIII Lliga Professional Trofeu Diputació de Raspall (2016).

Il·lustració 38. Cartell publicitari XXIII Lliga Professional Trofeu Diputació de Raspall (Facebook, 2016)

15. BIBLIOGRAFIA

- Agulló, V., González, G., & Gómez, J. (2016). *La Pilota Valenciana: Pràctica, ciència i codi*. (U. d. València, Ed.) València: Guada Impressors.
- Ajuntament de Bellreguard. (2 de 03 de 2016). *Ajuntament de Bellreguard*. Obtenido de Història de Bellreguard:
<https://web.bellreguard.net/web/guest/historia;jsessionid=8A1BE27111720C2A313428132B22F9DD>
- BOE. (01 de 03 de 2014). *Boletín Oficial del Estado*. Recuperado el 2016, de BOE.es:
https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2014/03/01/pdfs/BOE-A-2014-2222-C.pdf
- Conca, M., Garcia, G., Gimeno, T., Llopis i Bauset, F., Naya, J., & Pérez, V. (2002). *La Pilota Valenciana: Unitat Didàctica*. València: Generalitat Valenciana: Conselleria de Cultura i Educació.
- Conselleria d'Educació, Cultura i Esport. (04 de 07 de 2014). *Diari Oficial Comunitat Valenciana*. Recuperado el 19 de 05 de 2016, de Docv.gva.es:
http://www.docv.gva.es/datos/2014/07/07/pdf/2014_6347.pdf
- Cremades, V., & Cremades, F. (1996). *Memorias de "Don Vicente, "El Blanquet" cura valenciano 'pelotari': La Republica y la Guerra Civil*. Gandia, Valencia: Tecnigraf.
- Estellés, V. A. (1971). *Llibre de meravelles*.
- Facebook. (10 de 05 de 2016). *ElZurdo Empresa de Pilota*. Obtenido de Facebook.com:
<https://www.facebook.com/elzurdo.empresadepilota/?fref=ts>
- Google. (2016). *Colegio Gregori Mayans i Ciscar*. Obtenido de GoogleMaps.com:
[https://www.google.es/maps/uv?hl=ca&pb=!1s0xd61e88a3ad0755b:0xa6723899340f629f!2m5!2m2!1i80!2i80!3m1!2i100!3m1!7e115!4s/maps/place/colegio%2Bpublico%2Bgregori%2Bmayans%2Bbellreguard/@38.9458986,-0.1620199,3a,75y,154.87h,90t/data%3D*213m4*211e1*213m2*211s-](https://www.google.es/maps/uv?hl=ca&pb=!1s0xd61e88a3ad0755b:0xa6723899340f629f!2m5!2m2!1i80!2i80!3m1!2i100!3m1!7e115!4s/maps/place/colegio%2Bpublico%2Bgregori%2Bmayans%2Bbellreguard/@38.9458986,-0.1620199,3a,75y,154.87h,90t/data%3D*213m4*211e1*213m2*211s-0.1620199,3a,75y,154.87h,90t/data%3D*213m4*211e1*213m2*211s-)
- INE. (01 de 01 de 2015). *Valencia/València: Población por municipios y sexo*. Obtenido de Ine.es:
<http://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=2903>
- Llopis i Bauset, F. (1999). *El joc de pilota valenciana*. Estella, Navarra: Carena Editors.
- Martos i García, D., & Torres i Benavent, G. (2011). *Pilota Valenciana: propostes didàctiques per ensenyar i aprendre el nostre joc*. Paiporta: Denes.
- Morant, E. (1997). *Monografia Geohistòrica de Bellreguard*.
- Picher, I. (22 de 05 de 2015). *Unitat didàctica "Mare Nostrum" : Valors que transmet aquest joc*. Recuperado el 02 de 06 de 2016, de Blogspot.com.es:

<http://unidadidacticamarenostrium.blogspot.com.es/>

Ponsoda, J. (26-28 de 04 de 2007). *II Congreso Pelota a Mano (Valencia 2007)*. (F. d. Valenciana, Ed.) Recuperado el 02 de 06 de 2016, de Alto Rendimiento: ciencia deportiva, entrenamiento y fitness: <http://altorendimiento.com/los-valores-educativos-del-juego-de-pelota-valenciana/>

Torres, J. A., & Escrivà, M. (2014). *El joc de pilota a Bellreguard "una història de val i quinze"*. Bellreguard: Edicions Tivoli.

ValNet Empresa de Pilota. (12 de 5 de 2016). *El trinquet de Bellreguard presenta el seu nou model de gestió*. Obtenido de ValNetpilota.com: <http://valnetpilota.com/el-trinquet-de-bellreguard-presenta-el-seu-nou-model-de-gestio/>

Viquipèdia. (2 de 03 de 2016). *Bellreguard*. Obtenido de Bellreguard: <https://ca.wikipedia.org/wiki/Bellreguard>

Viquipèdia. (19 de 04 de 2016). *Trinquet de Bellreguard*. Obtenido de Trinquet de Bellreguard: https://ca.wikipedia.org/wiki/Trinquet_de_Bellreguard

Fonts de transmissió oral per als col·laboradors Fernando Torres "Burguera", Juan Climent "Richart" i Emilio Peris Mascarell.